

Karar Sayısı : 2016/9646

10 Ekim 2016 tarihinde İstanbul'da imzalanan ve 2/12/2016 tarihli ve 6765 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında TürkAkım Gaz Boru Hattı Projesi'ne İlişkin Anlaşma'nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 14/12/2016 tarihli ve 11701483 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanununun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 20/12/2016 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Recep Tayyip ERDOĞAN

CUMHURBAŞKANI

Binali YILDIRIM

Başbakan

N. CANİKLİ

Başbakan Yardımcısı

M. ŞİMŞEK

Başbakan Yardımcısı

L. ELVAN

Başbakan Yardımcısı V.

Y. T. TÜRKES

Başbakan Yardımcısı

V. KAYNAK

Başbakan Yardımcısı

B. BOZDAĞ

Adalet Bakanı

F. B. SAYAN KAYA

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

Ö. ÇELİK

Avrupa Birliği Bakanı

F. ÖZLÜ

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı

M. MÜEZZİNOĞLU

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

M. ÖZHASEKİ

Çevre ve Şehircilik Bakanı

F. ÖZLÜ

Dışişleri Bakanı V.

M. ÖZHASEKİ

Ekonomi Bakanı V.

B. ALBAYRAK

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

A. Ç. KILIÇ

Gençlik ve Spor Bakanı

F. ÇELİK

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı

B. TÜFENKÇİ

Gümrük ve Ticaret Bakanı

S. SOYLU

İçişleri Bakanı

L. ELVAN

Kalkınma Bakanı

N. AVCI

Kültür ve Turizm Bakanı

N. AĞBAL

Maliye Bakanı

İ. YILMAZ

Millî Eğitim Bakanı

S. SOYLU

Millî Savunma Bakanı V.

V. EROĞLU

Orman ve Su İşleri Bakanı

R. AKDAĞ

Sağlık Bakanı

A. ARSLAN

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında TürkAkım Gaz Boru Hattı Projesi'ne İlişkin

ANLAŞMA

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti, bundan böyle Taraflar olarak adlandırılacak,

iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla adil ve ortak menfaate dayalı işbirliği prensiplerine uygun olarak,

25 Mayıs 1992 tarihli Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu arasındaki İlişkilerin Esasları Hakkındaki Anlaşma'yı esas alarak,

15 Aralık 1997 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti arasındaki gelir üzerinden alınan vergilerde çifte vergilendirmeyi önleme Anlaşması'nı ve 15 Aralık 1997 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Rusya Federasyonu Hükümeti arasındaki yatırımların karşılıklı teşviki ve korunmasına ilişkin Anlaşma'yı dikkate alarak,

6 Aralık 2004 tarihli Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu arasındaki dostluğun ve çok boyutlu ortaklığın derinleştirilmesine ilişkin Ortak Deklarasyonu ve 13 Şubat 2009 tarihli Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu arasındaki ilişkilerin yeni bir aşamaya doğru ilerlemesi ve dostluğun ve çok boyutlu ortaklığın daha da derinleştirilmesine ilişkin Ortak Deklarasyonu dikkate alarak,

Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu arasındaki kapsamlı ekonomik ortaklık ve stratejik işbirliğini daha da geliştirmeyi, aynı zamanda Taraflar arasında enerji sektöründeki işbirliğini güçlendirmeyi ve Rus doğal gaz arz güzergahlarını çeşitlendirmek yoluyla enerji güvenliğini sağlamayı hedefleyerek,

Rusya Federasyonu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne gaz arzının enerji güvenliğine katkı sağlayacağını kabul ederek,

Rusya Federasyonu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne ve diğer ülkelere doğal gaz arz etmek amacıyla, Rusya Federasyonu'ndan başlayarak Karadeniz'den ve devamında Türkiye Cumhuriyeti topraklarından geçen yeni bir gaz boru hattı sisteminin inşa edilmesini destekleyerek,

Bahsi geçen gaz boru hattı sisteminin Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Rusya Federasyonu'nun Karadeniz alanı ve kara topraklarındaki tasarımı, inşası ve işletimi için uygun şartların oluşturulmasını ve doğal gazın aynı koşullarda taşınmasını hedefleyerek,

Rusya Federasyonu'ndan başlayarak Karadeniz'den Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan Mavi Akım Gaz Boru Hattı'nın inşası ve işletiminde Taraflar arasındaki başarılı işbirliğinin farkında olarak,

aşağıdaki şekilde anlaşmaya varmışlardır:

Madde 1

İşbu Anlaşma kapsamında, aşağıdaki terimler şu anlamları taşır:

“TürkAkım gaz boru hattı” her biri yıllık 15,75 milyar metreküp teknik tasarım kapasitesine sahip iki hattan oluşan yıllık maksimum 31,5 milyar metreküp teknik tasarım kapasitesine sahip, Rusya Federasyonu’ndan başlayan (Rusya Federasyonu’nun Krasnodar Bölgesi içerisindeki Russkaya kompresör istasyonundan) Karadeniz üzerinden Türkiye Cumhuriyeti’nin deniz kıyısındaki alım terminaline ve devamında Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinden Türkiye Cumhuriyeti’nin komşu devletleriyle olan sınırlarına kadar uzanan, Rusya Federasyonu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne doğal gaz arzının yanı sıra Rus gazının Türkiye Cumhuriyeti üzerinden Türkiye Cumhuriyeti’ne sınırı olan ülkelere transitini sağlamak amacıyla inşa edilen, deniz bölümü 1, deniz bölümü 2, kara bölümü 1 ve kara bölümü 2’den oluşan yeni bir gaz boru hattı sistemini ifade eder;

“deniz bölümü 1” Rusya Federasyonu’nun kıyısından başlayarak Karadeniz üzerinden alım terminalinin çitinin alt akış yönündeki çıkışından sonraki ilk kaynağa kadar uzanan güzergahı izleyen, Rusya Federasyonu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne doğal gaz teslimi amacıyla inşa edilen TürkAkım gaz boru hattının bir bölümünü ifade eder;

“deniz bölümü 2” Rusya Federasyonu’nun kıyısından başlayarak Karadeniz üzerinden alım terminalinin çitinin alt akış yönündeki çıkışından sonraki ilk kaynağa kadar uzanan güzergahı izleyen, Türkiye Cumhuriyeti topraklarındaki kara bölümü 2 vasıtasıyla Türkiye Cumhuriyeti’nin komşu ülkelere doğal gaz transitini sağlamak amacıyla inşa edilen TürkAkım gaz boru hattının bir bölümünü ifade eder;

“deniz bölümü” alım terminalinin ilgili bölümleri dahil olmak üzere müştereken deniz bölümü 1 ve deniz bölümü 2’yi ifade eder;

“alım terminali” deniz bölümünün işletimi ve izolasyonu, gaz şartlandırması amacıyla aşağıdaki bölümlerden oluşan Türkiye Cumhuriyeti’nin Karadeniz kıyısındaki tesisini ifade eder:

deniz boru hattı kontrolü, izolasyonu ve acil durum kapatma işlevi, deniz boru hattı pig atma/temizleme sistemi ve deniz boru hattı operasyonel sayacından oluşan deniz boru hattı bölümü;

branşmanlara ayırma, gaz filtreleme, gaz şartlandırma (sıcaklık kontrolü, basınç kontrolü) ve alt akış yönü basınç koruma sistemlerinden oluşan gaz şartlandırma bölümü;

“kara bölümü 1” alım terminalinin çitinin alt akış yönündeki çıkışından sonraki ilk kaynaktan başlayarak Türkiye Cumhuriyeti üzerinden Türkiye Cumhuriyeti’nin mevcut gaz iletim sistemi ile bağlantı noktasına kadar uzanan, Rusya Federasyonu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne deniz bölümü 1’den doğal gaz teslimi amacıyla inşa edilen TürkAkım gaz boru hattının bir bölümünü ifade eder;

“kara bölümü 2” alım terminalinin çitinin alt akış yönündeki çıkışından sonraki ilk kaynaktan başlayarak Türkiye Cumhuriyeti üzerinden Türkiye

Cumhuriyeti'nin komşu ülkelerine kadar uzanan ve Türkiye Cumhuriyeti üzerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin komşu ülkeleriyle olan sınırına kadar deniz bölümü 2'den doğal gaz transitini sağlamak amacıyla inşa edilen TürkAkım gaz boru hattının bir bölümünü ifade eder;

"kara bölümü" gaz ölçüm istasyonu dahil olmak üzere müştereken kara bölümü 1 ve kara bölümü 2'yi ifade eder;

"deniz bölümü şirketi" deniz bölümünün tasarımı, inşası, işletimi ve sahipliği amacıyla, işbu Anlaşma'nın Madde 4 paragraf 1'inde belirtilen Rus katılımcısı tarafından kuruluş aşamasında belirlenen yerde tescil edilen PJSC Gazprom ve/veya iştiraki(leri) tarafından kurulmuş veya kurulacak olan tüzel kişiliği ifade eder;

"kara bölümü 1 şirketi" Türkiye Cumhuriyeti tarafından yetkilendirilecek, kara bölümü 1'i tasarlayacak, inşa edecek, işletecek ve sahiplenecek tüzel kişiliği ifade eder;

"kara bölümü 2 şirketi" kara bölümü 2'nin tasarımı, inşası, işletimi ve sahipliği amacıyla kurulacak, işbu Anlaşma'nın Madde 4 paragraf 5'ine istinaden atanan kuruluş aşamasında katılımcılar arasında mutabakata varılarak belirlenen yerde tescil edilecek tüzel kişiliği ifade eder;

"şirketler" müştereken deniz bölümü şirketi, kara bölümü 2 şirketi ve kara bölümü 1 şirketini ifade eder;

"kara bölümü 2 şirketi katılımcısı" kara bölümü 2 şirketi'nin kuruluş sermayesinde hisse sahibi bir tüzel kişiliği ifade eder;

"deniz bölümü şirketi katılımcısı" deniz bölümü şirketi'nin kuruluş sermayesinde hisse sahibi bir tüzel kişiliği ifade eder;

"şirketlerin katılımcıları" müştereken deniz bölümü şirketi ve kara bölümü 2 şirketi katılımcısını(larını) ifade eder;

"yatırım öncesi çalışmaları" TürkAkım gaz boru hattının inşasının teknik, çevresel, ekonomik ve finansal, hukuki ve işletimsel fizibilitesinin belirlenmesi amacıyla ilişkin çalışmaları ifade eder;

"proje" TürkAkım gaz boru hattına ilişkin olarak, şirketler, şirketlerin katılımcıları ve şirketlerin yüklenicileri tarafından yürütülen, mühendislik araştırmaları, teknik çalışmalar, değerlendirmeler, inşaat öncesi çalışmalar, tasarım, inşaat, arazi mülkiyeti edinimi, işletmeye alma, teçhizat kurulumu, finansman, sigortalama, mülkiyet, işletme, doğal gaz iletim hizmetlerinin ifası, ticari aktiviteler, tamir, tanı amaçlı inceleme ve ölçüm, bakım, ikame, yenileme, koruma, kapasite artırımı ya da azaltımı, boru hattı branşmanlarının inşası, güvenliğin temini, hizmetten çıkarma, personel istihdamı, hizmet verme, teçhizat, santral, tesis ve ekipman tedariki, bunlara ilişkin destek, koruma, bakım, onarım, işletim ve yenileme ile ilgili anlaşmaların uygulanması faaliyetleri ve TürkAkım gaz boru hattına ilişkin diğer eylemleri ifade eder;

"azami gayret" basiretli ve kararlı bir tarafın, ilgili koşullar altında atacağı ve ilgili Tarafın yetkisi dahilinde olan tüm yasal adımların, söz konusu Taraf tarafından atılmasını ifade eder.

Madde 2

1. Taraflar, projenin işbu Anlaşmaya istinaden hayata geçirilmesini kabul ederler ve projenin hayata geçirilmesi için, özellikle projeye özgü ayrımcı muamelelerden kaçınarak, gerekli elverişli ve ayırım gözetmeyen koşulları sağlamak için işbirliği yapacaklar ve bunlarla bağlantılı ve işbu Anlaşmada yazılı diğer gerekli adımları atacaklardır.

2. Taraflar, projenin işbu Anlaşmaya istinaden hayata geçirilmesinde şirketlere ve şirketlerin katılımcılarına destek sağlayacaklardır.

Madde 3

1. Projeye ilişkin herhangi bir altyapı, imalat ve diğer tesisler, ve şirketler ve şirketlerin katılımcıları tarafından proje çerçevesinde işin olağan gidişatında oluşturulan ve/veya edinilen malvarlığı, ilgili şirketler ve/veya şirketlerin katılımcıları tarafından edinilecektir.

2. İşbu Madde 3 paragraf 1'inde belirtilen malvarlığı kamulaştırılmayacak, millileştirilmeyecek ya da kamulaştırma ya da millileştirmeye eşdeğer bir etki yaratan herhangi bir tedbire tabi olmayacaktır.

Madde 4

1. Kara bölümü 1 şirketinin Türk katılımcısı (Boru Hatları İle Petrol Taşıma A.Ş. ve/veya bunun iştiraki(leri)) bu şirketin kuruluş sermayesinde yüzde yüz (100) hisse sahibi olacaktır.

Kara bölümü 2 şirketi katılımcıları, kuruluş aşamasında bu şirketin kuruluş sermayesinde aşağıdaki hisseye sahip olacaklardır:

Türk katılımcı – yüzde elli (50);

Rus katılımcı – yüzde elli (50).

Deniz bölümü şirketinin Rus katılımcısı (PJSC Gazprom ve/veya iştiraki(leri), kuruluş aşamasında bu şirketin kuruluş sermayesinde yüzde yüz (100) hisseye sahip olacaktır.

2. Şirketlerin kuruluşu öncesinde projeye ilişkin şirket katılımcıları tarafından üzerinde mutabakata varılan tüm giderler, şirketlerin kuruluşu ile ilgili olanlar dahil olmak üzere, şirketlerin kuruluş sermayelerindeki hisseleri ile orantılı olarak şirketlerin katılımcıları tarafından karşılanacaktır.

3. Şirketlerin kuruluşunu takiben, şirketlerin katılımcılarının her biri ilgili şirketin faaliyetlerinin finansmanını şirketlerin kuruluş sermayelerindeki hisseleri ile orantılı olarak birbirlerinden bağımsız olarak sağlayacaklardır. Katılımcıları tarafından müştereken karar verilmesi halinde, kara bölümü 2 şirketi ve, Rus katılımcısı tarafından karar verilmesi halinde, deniz bölümü şirketi, üçüncü taraflardan finansman sağlayabilir.

4. Katılımcıları tarafından müştereken karar verilmesi halinde, kara bölümü 2 şirketi ve, Rus katılımcısı tarafından karar verilmesi halinde, deniz bölümü şirketi, işbu Anlaşma'nın Madde 4'ünde belirtilen şirketlerin kuruluş sermayesindeki hisselerinin yeniden dağıtımını gerektirecek şekilde yeni katılımcıları çekebilir.

5. İşbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Rus yetkili kuruluşu, kara bölümü 2 şirketinin Rus katılımcısını tayin eder. İşbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 1'inde belirtilen tayin edilmiş Türk makamı, kara bölümü 2 şirketinin Türk katılımcısını tayin eder.

6. Kara bölümü 2 şirketinin kurulması aşamasında kara bölümü 2 şirketinin Rus katılımcısının PJSC Gazprom ve/veya iştiraki(leri)'nden farklı olması halinde, bu Rus katılımcı, işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 1'inde belirtilen tayin edilmiş Türk makamının yazılı bir onayına tabi olacaktır.

7. Kara bölümü 2 şirketinin kurulması aşamasında kara bölümü 2 şirketinin Türk katılımcısının Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. ve/veya iştirakinden(lerinden) farklı olması halinde, bu Türk katılımcı, işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 1'inde belirtilen tayin edilmiş Rus makamının yazılı bir onayına tabi olacaktır.

Madde 5

1. Kara bölümü 1 yalnızca deniz bölümü 1'den gaz alma ve gazı Türkiye Cumhuriyeti üzerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin mevcut gaz iletim sistemi ile bağlantı noktasına kadar iletimi amacıyla inşa edilecek ve yıllık 15,75 milyar metreküp teknik tasarım kapasitesine sahip olacaktır. Kara bölümü 1'in iletim kapasitesi belirtilen teknik tasarım kapasitesini aşarsa, bu durumda deniz bölümü şirketi, kara bölümü 1 şirketi ve bunların katılımcıları bu kapasiteyi aşan kısmın kullanılıp kullanılmayacağı ve bu kapasiteyi aşan kısmın kullanım prensipleri hususlarında müştereken karar vereceklerdir.

2. İşbu Madde 5 paragraf 1'de bahsedilen kapasiteyi aşan kısmın kullanılması yönünde karar alınması halinde, deniz bölümü şirketi deniz bölümü 1'e ilişkin gerekli yatırımları zamanında yapacaktır ve kara bölümü 1 şirketi kara bölümü 1'e ilişkin gerekli yatırımları zamanında yapacaktır.

3. Kara bölümü 2 yalnızca deniz bölümü 2'den gaz alma ve gazın deniz bölümü 2'den Türkiye Cumhuriyeti'nin komşu ülkeleri ile olan sınırına iletimi amacıyla inşa edilecek ve yıllık 15,75 milyar metreküp teknik tasarım kapasitesine sahip olacaktır. Kara bölümü 2'nin iletim kapasitesi belirtilen teknik tasarım kapasitesini aşarsa, bu durumda deniz bölümü şirketi, kara bölümü 2 şirketi ve bunların katılımcıları bu kapasiteyi aşan kısmın kullanılıp kullanılmayacağı ve bu kapasiteyi aşan kısmın kullanım prensipleri hususlarında müştereken karar vereceklerdir.

4. İşbu Madde 5 paragraf 3'te bahsedilen kapasiteyi aşan kısmın kullanılması yönünde karar alınması halinde, deniz bölümü şirketi deniz bölümü 2'ye ilişkin gerekli yatırımları zamanında yapacaktır ve kara bölümü 2 şirketi kara bölümü 2'ye ilişkin gerekli yatırımları zamanında yapacaktır.

5. Deniz bölümünün karakteristik özellikleri, Türkiye Cumhuriyeti kıyısındaki çıkış noktasının coğrafi konumu dahil olmak üzere, yatırım öncesi çalışmaların sonuçları temel alınarak belirlenecektir.

6. Kara bölümü 2'nin karakteristik özellikleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin komşu ülkeleri ile olan sınırındaki çıkış noktasının coğrafi

konumu dahil olmak üzere, yatırım öncesi çalışmaların sonuçları temel alınarak belirlenecektir.

7. Deniz bölümü 1'in Türkiye Cumhuriyeti'nin mevcut gaz iletim sistemine zamanında bağlanmasını sağlamak amacıyla, Rus Tarafı, işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Rus yetkili kuruluşu aracılığıyla deniz bölümü 1'in zamanında inşasını sağlayacak ve Türk Tarafı, işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Türk yetkili kuruluşu aracılığıyla kara bölümü 1'in zamanında inşasını sağlayacaktır.

8. İşbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 1'inde bahsedilen tayin edilmiş makamlar ve işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde bahsedilen yetkili kuruluşlar, işbu Anlaşma'nın Madde 6 paragraf 3'ünde düzenlendiği gibi ilgili kara ve deniz bölümlerinin zamanında birbirlerine bağlanması ve işletmeye alınması amacıyla uygun koordinasyonu sağlayacaklardır.

9. TürkAkım gaz boru hattının münasip ve güvenilir şekilde işletimini sağlamak ve TürkAkım gaz boru hattı üzerinden doğal gazın kesintisiz akışı için şirketler, TürkAkım gaz boru hattının ilgili bölümü(leri) için, bakım dahil olmak üzere, tüm gerekli önlemleri alacaklardır.

Madde 6

1. Taraflar, projenin aksamadan hayata geçirilmesi için tüm ihtiyaç duyulan koşulları sağlayacak ve projenin hayata geçirilmesi için deniz bölümü, kara bölümü 1 ve kara bölümü 2 için ayrı ayrı tüm izinler, onaylar ve lisansların alınması konusunda destek vereceklerdir.

2. Taraflar, projenin hayata geçirilmesi için gerekli izin ve lisansların alınmasına yönelik gereken zamanın kısaltılması ve gerekli izin ve lisansların alınmasına ilişkin usulün etkin bir şekilde yürütülmesi için azami gayreti göstereceklerdir.

3. Taraflar, şirketlerin ilgili başvuruları usulüne uygun ve zamanında yapması şartıyla, şirketlere, aşağıdakilerin gerektirdiği izinleri, onayları ve lisansları zamanında sağlayacaklardır:

a) Deniz bölümü 1 ve kara bölümü 1'in tüm kapasitelerinin 30 Aralık 2019'dan önce işletmeye alınması ve sonrasında işletimi;

b) İşbu Anlaşmanın Madde 11 paragraf 2'sinde bahsi geçen protokolde aksi kararlaştırılmadıkça, deniz bölümü 2 ve kara bölümü 2'nin tüm kapasitelerinin 30 Aralık 2019'dan önce işletmeye alınması ve sonrasında işletimi;

4. Taraflar, projenin hayata geçirilmesi için ulusal kanunlarının izin verdiği ölçüde, bayrak muafiyet izinleri ve Türkiye Cumhuriyeti münhasır ekonomik bölgesi ve kara sularında çalışma izinleri dahil olmak üzere personel, malzemeler, teknik uzmanlık, araçlar, gemiler, aletler, aygıtlar, yedek parçalar, tedarik maddeleri, hidrokarbonlar (yakıt dahil), ve inşaat ve kurulum makineleri ve ekipmanları için ülkeleri içerisinde sınır ötesi erişim sağlanması amacıyla basitleştirilmiş usullerin kullanımını sağlayacaktır.

5. Taraflar, işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 1'inde belirtilen tayin edilmiş makamları vasıtasıyla, projenin hayata geçirilmesine ilişkin düzenli bilgi paylaşımını sağlayacaklardır ve projenin hayata geçirilmesini tehlikeye atabilecek mücbir sebepler olması halinde işbirliği yapacaklardır.

6. Taraflar, projenin kara bölümü 1 hariç, yalnızca uluslararası kabul görmüş proje tasarım standartlarına (Det Norske Veritas GL, International Organization for Standardization, European Committee for Standardization) uygun olacağıni teyit ederler.

7. Türk Tarafı, mümkün olan en kısa süre içerisinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin kıyı bölümünde araştırma yürütmek için gerekli olan izinlerin yetkili Türk makamlarınca istihsalini sağlayacaktır (alım terminali dahil).

Madde 7

1. Taraflar, TürkAkım gaz boru hattı vasıtasıyla gazın tükelerinin toprakları üzerinden güvenli ve kesintisiz iletimini sağlamak için, ilgili gaz taşıma anlaşmalarında belirlenen şartlar ve koşullar doğrultusunda, azami gayreti göstereceklerdir.

2. İşbu Anlaşma'nın Madde 8 paragraf 1'inde ve 3'ünde bahsi geçen kuruluş, ilgili gaz taşıma anlaşmasında özellikle belirtilmedikçe, Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinden deniz bölümü ve kara bölümü 2 vasıtasıyla gaz geçişine ilişkin herhangi bir harçtan, ücretten veya ödeme yükümlülüğünden muaf olacaktır. Hiçbir şüpheye mahal vermemek adına, bu paragraf işbu Anlaşmaya ve/veya işbu Anlaşma'nın Madde 11 paragraf 2'sinde bahsedilen protokole istinaden belirlenen kara bölümü 2 şirketinin ödemelerine uygulanmayacaktır.

3. Türk Tarafı, şirketlerin projenin hayata geçirilmesi için gerekli arazi kullanım haklarının adil, şeffaf ve yasal olarak geçerli koşullarda verilmesini veya edinimini kolaylaştıracaktır. Söz konusu kolaylaştırma özellikle arazi kullanım haklarının hızlı bir şekilde elde edilmesi sürecini yönetmek üzere yetkilendirilmiş devlet kuruluşunun atanmasının yanı sıra bu arazi kullanım haklarının edinimi için bir kamu yararı kararı istihsalini içerecektir.

Madde 8

1. Deniz bölümü kapasitelerinin yüzde yüz (100) kullanım hakkı, işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Rus yetkili kuruluşuna ve/veya iştirakine(lerine) verilmiştir.

2. Kara bölümü 1 kapasitesinin yüzde yüz (100) kullanım hakkı, işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Türk yetkili kuruluşuna ve/veya iştirakine(lerine) verilmiştir.

3. Kara bölümü 2 kapasitesinin yüzde yüz (100) kullanım hakkı, işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Rus yetkili kuruluşuna ve/veya iştirakine(lerine) verilmiştir.

4. Deniz bölümü işletim koşulları, tarife belirlenmesi dahil olmak üzere, deniz bölümü şirketinin münhasır yetkisi dahilinde olacaktır.

5. Deniz bölümü şirketi ile kara bölümü 1 şirketi ve kara bölümü 2 şirketi arasındaki etkileşimi kolaylaştırmak ve alım terminalinin güvenilir ve münasip işletimini sağlamak amacıyla kara bölümü 1 şirketi ve kara bölümü 2 şirketinin temsilcilerine herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaksızın alım terminaline giriş ve terminali izleme hakkı sağlanacaktır.

6. Kara bölümü 2'nin işletim koşulları, tarife belirlenmesi dahil olmak üzere, kara bölümü 2 şirketinin münhasır yetkisi dahilinde olacaktır.

7. Kara bölümü 2 şirketi kara bölümü 2'nin işletmecisi olarak görev yapacaktır.

8. Taraflar, işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Rus yetkili kuruluşu ve/veya iştiraki(leri) ile kara bölümü 2 şirketinin ilet ya da öde koşulunu içeren uzun dönemli gaz taşıma anlaşması yapacakları, temelinde ilerleyeceklerdir.

9. Taraflar, kara bölümü 2'nin gaz iletimi hizmetleri için tarifesinin makul bir karlılık oranında olmasını sağlayacak ve kara bölümü 2 şirketinin katılımcılarının karar vermesi halinde, kara bölümü 2 için üçüncü taraf finansmanının kullanılmasına ilişkin bir fırsatı sağlayacak, temelde ilerleyeceklerdir.

10. Deniz bölümü şirketi ve kara bölümü 2 şirketi, tarife düzenlemesi, üçüncü tarafların erişimi ve ayırıştırma için gereklilikler dahil olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti'nin doğal gaz piyasasını düzenleyen kanunlarına tabii olmayacaktır.

Madde 9

Kara bölümü 1 hariç olmak üzere, projenin uygulanması ile ilişkili aktivitelere yasal ve ekonomik yardım sağlamak amacıyla:

a) Taraflar, bu Anlaşmanın uygulanması için Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Rusya Federasyonu'nun Karadeniz'deki münhasır ekonomik bölgeleri ve kıta sahanlıkları içerisinde faaliyet gösteren deniz bölümü şirketinin faaliyetlerinin vergiye tabi olmayacağını teyit ederler;

b) Türk Tarafı, deniz bölümü şirketine yapılan, mühendislik danışmanlık hizmetleri, inşaat öncesi hizmetleri ve inşaat tesisi işletme hizmetleri, ön tasarım hizmetleri ve tasarım hizmetleri (ön yatırım çalışmaları, tasarım ve mühendislik ve diğer benzeri hizmetler) dahil olmak üzere danışmanlık, hukuk, muhasebat ve mühendislik hizmetlerini katma değer vergisinden istisna tutacaktır;

c) Türk Tarafı, deniz bölümü şirketini gelir üzerinden alınan vergilerden istisna tutacaktır;

d) Taşıma araçları ve teknik tesisler (gemiler dahil), borular, diğer herhangi malzeme ve teknik kaynaklar (teçhizat, bileşenler ve yedek parçalar dahil), kara bölümü 1 hariç olmak üzere, projenin uygulanması için işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen yetkili kuruluşlarca Türkçe ve Rusça dillerinde hazırlanan tesis ve teçhizat listesine dayalı olarak Tarafların ülkelerinin topraklarına giriş yapar.

Yukarıda bahsedilen mallar, Rus Tarafının ülkesinde vergiler ve gümrük ücretlerinden istisna tutulacak ve Türk Tarafının ülkesinde vergiler ve gümrük vergilerinden istisna tutulacaktır. Gümrük vergisi muafiyeti Rus Tarafının uygulanabilir mevzuatına istinaden sağlanacaktır;

Taraflar, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Rusya Federasyonu'nun Karadeniz'deki münhasır ekonomik bölgeleri ve kıta sahanlıkları içerisinde, kara bölümü 1 hariç olmak üzere projenin uygulanması için transfer edilen (kullanılan), ithal veya ihraç edilen taşıma araçlarını ve teknik tesisleri (gemiler dahil), boruları ve diğer herhangi malzeme ve teknik kaynakları (teçhizat, bileşenler ve yedek parçalar dahil) vergi, gümrük vergileri ve harçların yanı sıra diğer benzer ödemelere tabi tutmayacaklardır;

Taraflardan her biri, kendi ülkesinin mevzuatı ve yürürlükteki uluslararası anlaşmalara istinaden, yukarıda bahsedilen istisnaya ilişkin onay usullerinin yanı sıra gümrük muafiyetinin sağlanmasına yönelik usuller için, böyle bir onayın gerekli olması halinde, tamamlanmasını sağlayacaktır;

Listelere ve işbu Madde 9 paragraf (d)'sine uygun olarak Tarafların ülkelerine giriş yapan gerekli malzeme ve ekipmanlara Tarafların ülkelerinde gümrük muayenesi önceliği verilecektir;

e) Deniz bölümü şirketi ve kara bölümü 2 şirketi Tarafların ülkelerinde, kara bölümü 1 hariç olmak üzere, projenin uygulanması için oluşturulan ya da edinilen mülkler bakımından emlak (gayrimenkul) vergisi ve diğer benzer vergilerden istisna tutulacaklardır;

f) Kara bölümü 1 hariç olmak üzere, projenin hayata geçirilmesi ile ilgili doğrudan bir borçlanma yükümlülüğü varsa, bu borçlanma yükümlülüğünden doğan faizin yanı sıra bu borçlanma yükümlülüğü ile ilgili herhangi bir Tarafın ülkesinde doğan bu faiz (diğer gelir), borçlanma faizini (diğer gelir) alan kişinin ilgili Tarafın ülkesinde vergi mükellefi olmaması koşuluyla ilgili Tarafın ülkesinde vergiden istisna tutulacaktır;

Bu faizlerin yanı sıra bahse konu borç yükümlülüklerine bağlı diğer gelirler, Tarafların ülkelerinde katma değer vergisinden (uygulanabilir olması halinde) istisna olacaktır;

g) Deniz bölümündeki doğal gaz taşıma hizmetleri Rusya Federasyonu'nda sıfır (0) katma değer vergisi oranı ile vergilendirilecektir. Bahse konu vergi oranının uygulanması amacıyla, Rusya Federasyonu'nun toprakları bahse konu hizmetin sağlandığı yer olarak kabul edilecektir. Yukarıda bahsedilen hizmetlere sıfır (0) katma değer vergisi oranı uygulanmasına yönelik usul, Rusya Federasyonu ulusal mevzuatına uygun olarak belirlenecektir;

h) Türk Tarafı, gaz taşıma hizmetlerini katma değer vergisinden istisna tutacak (bu hizmetler için sıfır (0) vergi oranı belirleyerek) ve kara bölümü 1 hariç olmak üzere projenin hayata geçirilmesi ile bağlantılı mal/iş/hizmet alımlarında ödenen katma değer vergisinin iade/telafi/mahsup hakkını deniz bölümü şirketine ve kara bölümü 2 şirketine sağlayacak, böyle bir durumda iade süresi üç (3) ay olacaktır;

i) Türk Tarafı, kara bölümü 1 hariç olmak üzere, projenin uygulanması ile bağlantılı inşaat ve onarım işleri ödemelerine gelir veya kurumlar stopaj vergisi istisnası sağlayacaktır;

j) Türk Tarafı, deniz bölümü şirketi ve kara bölümü 2 şirketi tarafından deniz bölümü şirketi katılımcısı(ları) ve kara bölümü 2 şirketi katılımcısına(larına) yapılan temettü dağıtımını, aynı zamanda deniz bölümü şirketi ve kara bölümü 2 şirketinin herhangi bir Türk şubesi tarafından deniz bölümü şirketinin ya da kara bölümü 2 şirketinin merkez ofislerine yapılan temettü dağıtımını vergilerden istisna tutacaktır;

k) Türk Tarafı, deniz bölümü şirketine on (10) yıl süre ile zarar aktarımı hakkı tanıyacaktır;

l) Türk Tarafı, kara bölümü 1 hariç olmak üzere, projenin uygulanmasına ilişkin deniz bölümü şirketi ve kara bölümü 2 şirketince yapılacak sözleşmelerden kaynaklanan damga vergisinden deniz bölümü şirketi ve kara bölümü 2 şirketini istisna tutacaktır;

m) İşbu Anlaşmanın Madde 11 paragraf 5'inde yer alan hükümlerine halel getirmeksizin, kara bölümü 2 şirketinin Rus katılımcısının kara bölümü 2 şirketinin kuruluş sermayesindeki katılımına son vermesi (işbu Anlaşmanın Madde 11 paragraf 4'üne istinaden) halinde, Taraflar kara bölümü 2 şirketinin Rus katılımcısını, Tarafların ülkelerindeki uygulanabilir mevzuatına istinaden, böyle durumlarda ödenebilecek vergilerden istisna tutacaktır;

n) Kara bölümü 2 şirketi, münhasıran Amerikan Doları cinsinden olmak üzere, defter ve kayıtlarını tutacak ve muhafaza edecek, kurumlar gelir vergisi yükümlülüğünü hesaplayacak ve kurumlar gelir vergisi beyanını hazırlayacaktır. Kara bölümü 2 şirketinin faaliyetlerine ilişkin defter ve kayıtları, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına uygun olarak tutulacaktır;

o) Türk Tarafı, deniz bölümü şirketi ve kara bölümü 2 şirketinin deniz bölümü ve kara bölümü 2'nin inşasına ve yenilenmesine ilişkin münhasıran özel tüketim vergisi mükelleflerinden temin ettiği mallar, varsa, özel tüketim vergisinden istisna olacaktır.

Madde 10

1. Tarafların ülkelerindeki yeni vergiler, gümrük vergileri ve/veya diğer ücretler getiren, veya vergi, gümrük vergisi ve/veya diğer ücretlerin mükelleflerinin ekonomik durumlarını kötüleştiren herhangi bir kanun değişikliği, projenin deniz bölümü ve kara bölümü 2'sine ilişkin faaliyetleri ile ilgili olarak, işbu Anlaşma ile vergi rejimi tesis edilmiş bulunan deniz bölümü şirketi, kara bölümü 2 şirketi ve bunların katılımcılarına uygulanmayacaktır.

2. Kara bölümü 2'ye ilişkin olarak Türk Tarafı, kara bölümü 2 şirketi ve katılımcılarını bir kanun değişikliğinden (işbu Madde 10 paragraf 1'de belirtilen kanun değişikliği haricinde) kaynaklanan herhangi bir yeni veya artmış maliyet veya masraf ve gelir kaybını aşağıdaki durumlarda tazmin edecektir:

kara bölümü 2'ye veya kara bölümü 2 şirketine veya bunun katılımcılarına ayırım gözetmesi,

genel uygulama olup olmamasına bakılmaksızın işbu Anlaşmanın hükümlerini ihlal etmesi, ve

işbu Anlaşma altındaki asli yükümlülükleri geçersiz veya uygulanamaz hale getirmesi veya kara bölümü 2'nin hayata geçirilmesinde önemli bir olumsuz etkisinin olması veya kara bölümü 2 şirketinin ve/veya bunun katılımcılarının ekonomik durumunu kötüleştirecek önemli bir etkisinin olması.

3. Bir tarafta deniz bölümü şirketi, kara bölümü 2 şirketi veya bunların katılımcıları, diğer tarafta, ilgili Taraf arasında işbu Madde 10'dan doğan herhangi bir uyuşmazlık bahse konu şirket(ler) veya bunun(bunların) katılımcısı(ları) tarafından ilgili Tarafa gönderilecek detaylı bir şekilde açıklanmış yazılı bildirim tabi olacaktır. Uyuşmazlığın yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) aylık periyod içerisinde dostane yollarla çözülememesi halinde, söz konusu uyuşmazlık Milletlerarası Ticaret Odası'nın Tahkim Kuralları'na göre, bahse konu Kurallara uygun olarak atanan bir veya daha fazla hakem tarafından nihai olarak çözülecektir. Taraflar, bu tür uyuşmazlıkları yukarıda bahsedilen uluslararası tahkime taşıyacaklarını gayri kabili rücu şekilde kabul ederler.

Madde 11

1. Taraflar, Rusya Federasyonu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne Türkiye Cumhuriyeti'nin Bulgaristan Cumhuriyeti ile olan sınırında teslim edilen doğal gazın, deniz bölümü 1'in işletmeye alınmasından itibaren deniz bölümü 1 üzerinden teslim edilecek olması, temelinde ilerleyeceklerdir. Deniz bölümü 1'in işletmeye alındığı tarihten itibaren, Rusya Federasyonu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne Türkiye Cumhuriyeti'nin Bulgaristan Cumhuriyeti ile olan sınırına taşınan doğal gazın arzına ilişkin sözleşmeler, deniz bölümü 1 ve kara bölümü 1'in özelliklerini dikkate almak amacıyla, teslimat noktası ve ilgili teknik şartlar konusunda tadil edilecektir. Hiçbir şüpheye mahal vermeksizin, teslimat noktasının yukarıda bahsedilen değişikliği ve deniz bölümü 1'in söz konusu tedarikler için kullanımı işbu Madde 11 paragraf 1'de belirtilen doğal gaz arzı sözleşmelerinin ticari koşullarını etkilemeyecektir.

2. Taraflar, Türk Tarafı ile işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Rus yetkili kuruluşu arasında işbu Anlaşmayı destekleyen ayrı bir protokolün iyi niyetle müzakeresini ve nihai hale getirilmesini kolaylaştırmayı ve Rus yetkili kuruluşunun protokoldeki hak ve yükümlülüklerini kurulmasıyla birlikte kara bölümü 2 şirketine devretmesini kabul ederler. Söz konusu protokol kara bölümü 2'ye ilişkin ilave şart ve koşulları düzenleyecektir. Taraflar, söz konusu protokolün işbu Anlaşma ile birlikte kara bölümü 2 için yasal bir zemin oluşturacağını kabul ederler. Kara bölümü 2'nin inşası söz konusu protokolün akdedilmesine bağlıdır.

3. Deniz bölümü şirketinin Rus katılımcısı, projenin deniz bölümü 2'sini iptal ederek deniz bölümünün kapasitesini azaltmaya karar verebilir, bu durumda Rus Tarafı Türk Tarafına bilgi verecektir.

4. Projenin kara bölümü 2'si, Rus Tarafı'na işbu Anlaşmanın Madde 11 paragraf 3'üne istinaden Türk Tarafı'na yapılacak bildirim ile iptal edilecektir. Kara bölümü 2 şirketinin Rus katılımcısı kara bölümü 2 şirketinin kuruluş sermayesindeki katılımını sonlandırma hakkına sahiptir.

5. Deniz bölümü şirketinin Rus katılımcısı projenin deniz bölümü 2'sini iptal etmeye karar verirse, işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Rus yetkili kuruluşu ve, kurulması halinde kara bölümü 2 şirketinin Rus katılımcısı, işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Türk yetkili kuruluşunun masraflarını ve zararlarını, kurulması halinde kara bölümü 2 şirketinin Rus katılımcısı, işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Rus yetkili kuruluşu ve Türk yetkili kuruluşu arasında akdedilecek anlaşma çerçevesinde, müştereken ve müteselsilen tazmin edeceklerdir.

6. İşbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Rus yetkili kuruluşu ve/veya iştiraki(leri) kara bölümü 2 ve deniz bölümü 2 vasıtasıyla Rusya Federasyonu'ndan üçüncü ülkelere doğal gaz transiti için herhangi bir izin, onay veya lisansı almaya ihtiyaç duymayacaktır. İşbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Rus yetkili kuruluşunun ve/veya iştirakinin(lerinin) Rusya Federasyonu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne deniz bölümü 1 üzerinden doğal gaz teslimi için hiçbir izin, onay veya lisans gerekmeyecektir. Hiçbir şüpheye mahal vermeksizin, işbu Madde 11 paragraf 6, proje ile ilgili faaliyetler (işbu Madde 11 paragraf 6'da belirtilenler haricinde), Türkiye Cumhuriyeti'ne doğal gaz ithalatı ve işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Rus yetkili kuruluşunun ve/veya bunun iştirakinin(lerinin) Rusya Federasyon'undan gaz ihracatı için gereken izinleri, onayları ve lisansları kapsamayacaktır.

7. Deniz bölümü 1 üzerinden taşınacak olan gazın mülkiyeti ve zilyetliği deniz bölümü 1 ile kara bölümü 1'in bağlantı noktasında işbu Anlaşma'nın Madde 14 paragraf 2'sinde belirtilen Türk yetkili kuruluşuna ve ithalatçıya(lara) geçecektir. Deniz bölümü 1 üzerinden teslim edilen doğal gaz gümrükleme amacıyla söz konusu noktada Türkiye Cumhuriyeti'ne ithal edilmiş addedilecektir.

Madde 12

1. Taraflar arasında işbu Anlaşmanın uygulanması ve/veya yorumlanmasından doğacak her tür uyuşmazlık Taraflar arasındaki istişareler veya müzakereler yoluyla çözülecektir.

2. Anlaşmazlıkların çözümü için herhangi bir Tarafça teklif yapılırsa, Taraflar, işbu Anlaşmanın uygulanması ve anlaşmazlıkların çözülmesi için önerileri değerlendirmek üzere görüşmeler düzenleyebilir.

3. Herhangi bir anlaşmazlığın söz konusu istişareler ve müzakerelerin başlama tarihinden itibaren altı (6) ay içerisinde çözülememesi durumunda; anlaşmazlık, Taraflardan herhangi birinin talebiyle, ad hoc tahkim mahkemesine taşınacaktır.

4. Söz konusu tahkim mahkemesi her bir vaka için aşağıdaki usule göre kurulacaktır. Her bir Taraf, tahkim bildiriminin ulaştığı tarihten itibaren iki

(2) ay içinde bir hakem atayacaktır. Atama tarihinden itibaren iki (2) ay içinde, bu şekilde atanan hakemler her iki Tarafın onaylaması halinde tahkim mahkemesinin başkanı olacak bir üçüncü ülke vatandaşı seçecektir.

5. İşbu Madde 12 paragraf 4'e göre atanan hakemlerden herhangi biri zamanında atanmamışsa, Taraflardan herhangi biri, başka herhangi bir eylemde bulunulmamışsa, ilgili atamaların yapılmasını Birleşmiş Milletler Uluslararası Adalet Divanı Başkanı'ndan talep edebilir. Birleşmiş Milletler Uluslararası Adalet Divanı Başkanı Tarafların ülkelerinden birinin vatandaşı ise veya herhangi bir nedenle talep edilen görevi ifa edemeyecekse Birleşmiş Milletler Uluslararası Adalet Divanı Başkan Yardımcısından ilgili atamaları yapması talep edilecektir. Birleşmiş Milletler Uluslararası Adalet Divanı Başkan Yardımcısı, Tarafların ülkelerinden birinin vatandaşı ise veya herhangi bir nedenle talep edilen görevi ifa edemeyecekse, Birleşmiş Milletler Uluslararası Adalet Divanı'nın kıdem açısından bir sonra gelen ve Tarafların ülkelerinden birinin vatandaşı olmayan üyesinden ilgili atamaları yapması talep edilecektir.

6. Tahkim mahkemesi oy çokluğuyla karar verecektir. Taraflar açısından verilen karar nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf, tahkim mahkemesine atanan üyesinin faaliyetlerine ve tahkim sürecinde menfaatlerinin temsiline ilişkin masrafları yüklenecek ve hakem heyeti başkanının faaliyetlerine ilişkin masraflar ve kalan masraflar Taraflarca eşit şekilde üstlenilecektir. Ancak tahkim mahkemesi kararında herhangi bir Tarafın daha yüksek oranda masrafi üstlenmesine yer verebilir ve bu karar iki Taraf için de bağlayıcı olacaktır. Tahkim mahkemesi tahkim sürecine ilişkin usulü bağımsızca belirleyecektir.

7. Taraflar aksini kararlaştırmadıkça, tahkim mahkemesinin yeri Cenevre, İsviçre olacaktır.

8. Tahkim mahkemesi uyuşmazlıkları işbu Anlaşmaya ve uluslararası hukukun uygulanabilir hükümleri ve ilkelerine göre çözecektir.

9. Taraflar, tahkim sürecinin İngilizce yürütüleceği konusunda mutabıktır.

10. İşbu Madde 12, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Rusya Federasyonu Hükümeti arasındaki 15 Aralık 1997 tarihli gelir üzerinden alınan vergilerde çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması kapsamına giren vergi uyuşmazlıklarına uygulanmayacaktır.

Madde 13

15 Aralık 1997 tarihli, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında yatırımların karşılıklı teşviki ve korunmasına ilişkin Anlaşma kapsamında, deniz bölümü şirketi Rus katılımcısı ve kara bölümü 2 şirketi Rus katılımcısı yatırımcı olarak ve bunların yatırımları yatırım olarak kabul edilir.

Madde 14

1. İşbu Anlaşmanın uygulanmasına yönelik tayin edilmiş makamlar aşağıdaki gibi olacaktır:

Türk Tarafı için – Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı;

Rus Tarafı için – Rusya Federasyonu Enerji Bakanlığı.

2. İşbu Anlaşmanın uygulanmasına yönelik yetkili kuruluşlar aşağıdaki gibi olacaktır:

Türk Tarafı için – Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. (Türk yetkili kuruluşu);

Rus Tarafı için – PJSC Gazprom (Rus yetkili kuruluşu).

3. Taraflar, tayin edilmiş makamlarını ve/veya yetkili kuruluşlarını değiştirmeleri halinde, birbirlerine diplomatik kanallardan yazılı olarak derhal bildireceklerdir.

Madde 15

1. İşbu Anlaşma Tarafların Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli iç yasal usullerin Taraflarca tamamlandığını birbirlerine diplomatik kanallardan bildirdikleri son yazılı bildirim alınmasından sonra yürürlüğe girecek ve otuz (30) yıl başlangıç dönemi için yürürlükte kalacaktır. Taraflar, söz konusu iç yasal usulleri mümkün olan en kısa sürede tamamlamak için çaba göstereceklerdir. İşbu Anlaşma'nın yürürlüğe girmesiyle, işbu Anlaşma'nın Madde 6, 9 ve 10 hükümleri Anlaşma'nın imza tarihinden itibaren uygulanacaktır.

2. Söz konusu başlangıç döneminin sona ermesiyle işbu Anlaşma, Taraflardan biri diğer Tarafa işbu Anlaşmayı feshetme niyetini ilgili sürenin sona ermesinden en geç dokuz (9) ay öncesinde bildirmedikçe, ilave beşer (5) yıllık süreler için kendiliğinden uzayacaktır. Bahse konu yazılı bildirim diplomatik kanallardan iletilecektir.

3. İşbu Anlaşma ile Tarafların ülkelerindeki ulusal mevzuatında belirtilen kurallardan farklı kurallar belirlediğinde, işbu Anlaşmayla belirlenen kurallar uygulanacaktır.

4. Her bir Taraf, projeye ilgili olarak işbu Anlaşmanın Madde 10, 12 ve 13'üne istinaden yürütülen tahkim sürecinin sonucunda verilen karara gecikmeksizin uyacağını taahhüt eder. Her bir Taraf, kendi topraklarında söz konusu tahkim kararı ve ilgili herhangi bir geçici tedbire uyacağını garanti eder.

5. İşbu Anlaşmanın hükümleri Tarafların yazılı rızasıyla değiştirilebilir.

6. İşbu Anlaşmanın feshi, yürürlük süresi boyunca işbu Anlaşma çerçevesinde imzalanan sözleşmelerdeki yükümlülüklerin ifasını, bahse konu sözleşmelerde aksi kararlaştırılmadıkça, etkilemeyecektir.

Her biri Türkçe, Rusça ve İngilizce dillerinde, tüm metinler eşit derecede geçerli olmak üzere iki orijinal kopya halinde 10 Ekim 2016 tarihinde İstanbul'da imzalanmıştır. İşbu Anlaşmanın hükümlerinin yorumlanmasında herhangi bir farklılık olması halinde, İngilizce metin esas alınacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti
adına

Rusya Federasyonu Hükümeti
adına

Berat ALBAYRAK
Enerji ve Tabii Kaynaklar
Bakanı

Alexander Valentinovich NOVAK
Enerji Bakanı

СОГЛАШЕНИЕ

между Правительством Турецкой Республики и Правительством Российской Федерации по проекту газопровода "Турецкий поток"

Правительство Турецкой Республики и Правительство Российской Федерации, в дальнейшем именуемые Сторонами, руководствуясь принципами равноправного, взаимовыгодного сотрудничества в целях расширения торгово-экономических отношений между двумя странами,

основываясь на Договоре об основах отношений Турецкой Республики и Российской Федерации от 25 мая 1992 года,

учитывая Соглашение между Правительством Турецкой Республики и Правительством Российской Федерации об избежании двойного налогообложения в отношении налогов на доходы от 15 декабря 1997 года и Соглашение между Правительством Турецкой Республики и Правительством Российской Федерации о поощрении и взаимной защите капиталовложений от 15 декабря 1997 года,

принимая во внимание Совместную декларацию об углублении дружбы и многопланового партнерства между Российской Федерацией и Турецкой Республикой от 6 декабря 2004 года и Совместную декларацию о продвижении к новому этапу отношений между Турецкой Республикой и Российской Федерацией и дальнейшем углублении дружбы и многопланового партнерства от 13 февраля 2009 года,

содействуя дальнейшему углублению российско-турецких отношений, всеобъемлющего партнерства и стратегического взаимодействия, а также укреплению сотрудничества Сторон в энергетической сфере и обеспечению энергетической безопасности путем диверсификации маршрутов поставки российского природного газа,

подтверждая, что поставки газа из Российской Федерации в Турецкую Республику способствуют энергетической безопасности,

поддерживая создание новой газопроводной системы из Российской Федерации через акваторию Черного моря и далее по территории Турецкой Республики для поставок природного газа из

Российской Федерации в Турецкую Республику, а также в другие страны,

желая создать благоприятные условия для проектирования, строительства и эксплуатации указанной газопроводной системы в акватории Черного моря и на сухопутных территориях Российской Федерации и Турецкой Республики и транспортировки природного газа по ней,

отмечая успешный опыт сотрудничества Сторон в рамках проекта создания и эксплуатации магистрального газопровода "Голубой поток" из Российской Федерации через акваторию Черного моря в Турецкую Республику,

согласились о нижеследующем:

Статья 1

Для целей настоящего Соглашения используемые термины означают следующее:

"газопровод "Турецкий поток" - новая газопроводная система с максимальной технической проектной производительностью 31,5 млрд. куб. метров газа в год для двух ниток технической проектной производительностью 15,75 млрд. куб. метров газа в год каждая из Российской Федерации (от компрессорной станции "Русская" в Краснодарском крае Российской Федерации), проходящая через акваторию Черного моря до приемного терминала на побережье Турецкой Республики и далее по территории Турецкой Республики до границы с сопредельными с ней государствами, создаваемая для осуществления поставок из Российской Федерации в Турецкую Республику, а также для транзитной транспортировки российского газа через Турецкую Республику в сопредельные с Турецкой Республикой государства и включающая морской участок 1, морской участок 2, сухопутный участок 1 и сухопутный участок 2;

"морской участок 1" - участок газопровода "Турецкий поток", создаваемый для осуществления поставок природного газа из Российской Федерации в Турецкую Республику и проходящий от побережья Российской Федерации через акваторию Черного моря до первого по ходу движения газа сварного шва после ограждения на выходе приемного терминала;

"морской участок 2" - участок газопровода "Турецкий поток", создаваемый для осуществления транзитной транспортировки природного газа через сухопутный участок 2 по территории Турецкой Республики в сопредельные с Турецкой Республикой государства и проходящий от побережья Российской Федерации через акваторию Черного моря до первого по ходу движения газа сварного шва после ограждения на выходе приемного терминала;

"морской участок" - морской участок 1 и морской участок 2, включающие соответствующие части приемного терминала, при их совместном упоминании;

"приемный терминал" - сооружение на черноморском побережье Турецкой Республики, предназначенное для эксплуатации и изоляции морского участка, а также подготовки газа, которое состоит из следующих секций:

секция морского газопровода, состоящая из системы контроля морского газопровода, средств изолирования и аварийного отключения, системы очистки морского газопровода, диагностического и очистного устройства, а также операционной измерительной аппаратуры;

секция подготовки газа, состоящая из системы распределительных труб, фильтров газа, системы кондиционирования газа (контроль температуры, контроль давления) и системы защиты от превышения давления ниже по потоку;

"сухопутный участок 1" - участок газопровода "Турецкий поток", создаваемый для осуществления поставок природного газа из морского участка 1 из Российской Федерации в Турецкую Республику и проходящий от первого по ходу движения газа сварного шва после ограждения на выходе приемного терминала и далее по территории Турецкой Республики до соединения с действующей газотранспортной системой Турецкой Республики;

"сухопутный участок 2" - участок газопровода "Турецкий поток", создаваемый для осуществления транзитной транспортировки природного газа из морского участка 2 по территории Турецкой Республики в сопредельные с Турецкой Республикой государства и проходящий от первого по ходу движения газа сварного шва после ограждения на выходе приемного терминала и далее по территории Турецкой Республики до границы Турецкой Республики с

сопредельными с ней государствами;

"сухопутный участок" - сухопутный участок 1 и сухопутный участок 2, включая газоизмерительную станцию, при их совместном упоминании;

"компания по морскому участку" - юридическое лицо, созданное или создаваемое публичным акционерным обществом "Газпром" и (или) его аффилированным лицом (лицами) для проектирования, строительства и эксплуатации морского участка и являющееся его собственником, место регистрации которого определяется при его учреждении российским участником, указанным в пункте 1 статьи 4 настоящего Соглашения;

"компания по сухопутному участку 1" - юридическое лицо, которое будет заниматься проектированием, строительством и эксплуатацией сухопутного участка 1 и являющееся его собственником, назначаемое Турецкой Республикой;

"компания по сухопутному участку 2" - юридическое лицо, создаваемое для проектирования, строительства и эксплуатации сухопутного участка 2 и являющееся его собственником, место регистрации которого согласовывается при его учреждении его участниками, назначенными в соответствии с пунктом 5 статьи 4 настоящего Соглашения;

"компаний" - компания по морскому участку, компания по сухопутному участку 1 и компания по сухопутному участку 2 при их совместном упоминании;

"участник компаний по сухопутному участку 2" - юридическое лицо, имеющее долю в уставном капитале компаний по сухопутному участку 2;

"участник компаний по морскому участку" - юридическое лицо, имеющее долю в уставном капитале компаний по морскому участку;

"участники компаний" - участник(и) компаний по морскому участку и участники компаний по сухопутному участку 2 при их совместном упоминании;

"предынвестиционные исследования" - исследования, направленные на определение технической, экологической, финансово-экономической, юридической и операционной обоснованности строительства газопровода "Турецкий поток";

"проект" - деятельность, связанная с газопроводом "Турецкий

поток", осуществляемая компаниями, участниками компаний и привлекаемыми компаниями организациями, включая проведение инженерных изысканий, специальных исследований, оценок, подготовку к строительству, проектирование, строительство, получение прав на земельные участки, ввод в эксплуатацию, установку оборудования, финансирование, страхование, владение, эксплуатацию, предоставление услуг по транспортировке природного газа, коммерческую деятельность, проведение ремонтных работ, диагностических работ, техническое обслуживание, замену, обновление, охрану, увеличение или уменьшение мощности, строительство отводов, обеспечение безопасности, вывод из эксплуатации, привлечение персонала, услуг, закупку оборудования, установок, объектов, материалов, обеспечение их работы, реализацию контрактов, связанных с сохранением, техническим обслуживанием, ремонтом, эксплуатацией, модернизацией и иными другими действиями, связанными с газопроводом "Турецкий поток";

"все усилия" - совершение Стороной всех законных действий, которые предприняла бы разумная и ответственная сторона в данных обстоятельствах.

Статья 2

1. Стороны одобряют осуществление проекта в соответствии с настоящим Соглашением и сотрудничают с целью формирования необходимых для осуществления проекта благоприятных и недискриминационных условий, в частности не применяют в отношении проекта специфических дискриминационных мер, а также предпринимают иные необходимые для осуществления проекта действия, предусмотренные настоящим Соглашением.

2. Стороны оказывают содействие компаниям и участникам компаний в осуществлении проекта в соответствии с положениями настоящего Соглашения.

Статья 3

1. Любая инфраструктура, относящаяся к проекту, производственные и иные объекты, а также имущество, создаваемое и

(или) приобретаемое компаниями, участниками компаний в процессе хозяйственной деятельности в рамках осуществления проекта, являются собственностью указанных компаний и (или) участников компаний.

2. Собственность, указанная в пункте 1 настоящей статьи, не может быть экспроприирована, национализирована или подвергнута мерам, равным по последствиям экспроприации или национализации.

Статья 4

1. Турецкий участник компании по сухопутному участку 1 ("БОТАШ" и (или) его аффилированное лицо (лица)) имеет 100 процентов долей в ее уставном капитале.

Участники компании по сухопутному участку 2 при ее учреждении имеют следующие доли в ее уставном капитале:

турецкий участник - 50 процентов;

российский участник - 50 процентов.

Российский участник компании по морскому участку (публичное акционерное общество "Газпром" и (или) его аффилированное лицо (лица)) при ее учреждении имеет 100 процентов долей в ее уставном капитале.

2. До учреждения компаний все согласованные участниками компаний расходы, связанные с осуществлением проекта, в том числе с учреждением компаний, участники компаний несут пропорционально принадлежащим им долям в уставном капитале компаний.

3. После учреждения компаний каждый из участников компаний самостоятельно обеспечивает финансирование их деятельности пропорционально принадлежащей ему доле в уставном капитале компаний. По совместному решению участников компании по сухопутному участку 2 компания по сухопутному участку 2 и по решению российского участника компании по морскому участку компания по морскому участку могут привлекать средства третьих лиц.

4. По совместному решению участников компании по сухопутному участку 2 в компанию по сухопутному участку 2 и по решению российского участника компании по морскому участку в

компанию по морскому участку могут привлекаться новые участники с соответствующим перераспределением долей в уставном капитале указанных в настоящем пункте компаний.

5. Российская уполномоченная организация, указанная в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, назначает российского участника компании по сухопутному участку 2. Уполномоченный орган по реализации настоящего Соглашения от Турецкой Стороны, указанный в пункте 1 статьи 14 настоящего Соглашения, назначает турецкого участника компании по сухопутному участку 2.

6. Если на момент учреждения компании по сухопутному участку 2 российским участником компании по сухопутному участку 2 является не публичное акционерное общество "Газпром" и (или) его аффилированное лицо (лица), такой российский участник должен быть письменно согласован с уполномоченным органом по реализации настоящего Соглашения от Турецкой Стороны, указанным в пункте 1 статьи 14 настоящего Соглашения.

7. Если на момент учреждения компании по сухопутному участку 2 турецким участником компании по сухопутному участку 2 является не "БОТАШ" и (или) его аффилированное лицо (лица), такой турецкий участник должен быть письменно согласован с уполномоченным органом по реализации настоящего Соглашения от Российской Стороны, указанным в пункте 1 статьи 14 настоящего Соглашения.

Статья 5

1. Сухопутный участок 1 создается исключительно для приема газа из морского участка 1 и его транспортировки по территории Турецкой Республики до соединения с действующей газотранспортной системой Турецкой Республики и имеет техническую проектную производительность 15,75 млрд. куб. метров газа в год. Если фактическая производительность сухопутного участка 1 превышает его установленную техническую проектную производительность, компания по морскому участку, компания по сухопутному участку 1 и их участники должны совместно согласовать возможность и условия использования таких дополнительных мощностей.

2. В случае принятия решения об использовании

дополнительных мощностей, указанных в пункте 1 настоящей статьи, компания по морскому участку должна своевременно осуществить необходимые инвестиции в отношении морского участка 1 и компания по сухопутному участку 1 должна своевременно осуществить необходимые инвестиции в отношении сухопутного участка 1.

3. Сухопутный участок 2 создается исключительно для приема газа из морского участка 2 и его транспортировки из морского участка 2 до границы Турецкой Республики с сопредельными государствами и имеет техническую проектную производительность 15,75 млрд. куб. метров газа в год. Если фактическая производительность сухопутного участка 2 превышает его установленную техническую проектную производительность, компания по морскому участку, компания по сухопутному участку 2 и их участники должны совместно согласовать возможность и условия использования таких дополнительных мощностей.

4. В случае принятия решения об использовании дополнительных мощностей, указанных в пункте 3 настоящей статьи, компания по морскому участку должна своевременно осуществить необходимые инвестиции в отношении морского участка 2 и компания по сухопутному участку 2 должна своевременно осуществить необходимые инвестиции в отношении сухопутного участка 2.

5. Конкретные параметры морского участка, в том числе географические точки его выхода на побережье Турецкой Республики, определяются по результатам предынвестиционных исследований.

6. Конкретные параметры сухопутного участка 2, в том числе географические точки его выхода на границу Турецкой Республики с сопредельными с ней государствами, определяются по результатам предынвестиционных исследований.

7. Российская Сторона в лице российской уполномоченной организации, указанной в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, должна обеспечить своевременное строительство морского участка 1, и Турецкая Сторона в лице турецкой уполномоченной организации, указанной в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, должна обеспечить своевременное строительство сухопутного участка 1, для того чтобы в заданные сроки подключить морской участок 1 к

действующей газотранспортной системе Турецкой Республики.

8. Уполномоченные органы по реализации настоящего Соглашения, указанные в пункте 1 статьи 14 настоящего Соглашения, и уполномоченные организации, указанные в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, должны обеспечить должную координацию деятельности компаний, для того чтобы своевременно подключить и ввести в эксплуатацию соответствующие морские и сухопутные участки в соответствии с пунктом 3 статьи 6 настоящего Соглашения.

9. С целью обеспечения надлежащей и безопасной эксплуатации газопровода "Турецкий поток", а также бесперебойной прокачки природного газа по газопроводу "Турецкий поток" компании должны предпринимать все необходимые действия, включая техническое обслуживание, в отношении соответствующей части (частей) газопровода "Турецкий поток".

Статья 6

1. Стороны обеспечивают все необходимые условия для беспрепятственного проведения работ по осуществлению проекта, а также оказывают содействие в получении всех необходимых для осуществления проекта разрешений, согласований и лицензий раздельно для морского участка, сухопутного участка 1 и сухопутного участка 2.

2. Стороны должны предпринять все усилия для сокращения состава и сроков прохождения разрешительных процедур и получения лицензий, необходимых для осуществления проекта.

3. При условии надлежащего и своевременного обращения компаний Стороны своевременно предоставят компаниям все разрешения, согласования и лицензии, необходимые для:

а) ввода в эксплуатацию в срок до 30 декабря 2019 года и последующей эксплуатации мощностей морского участка 1 и сухопутного участка 1 в полном объеме;

б) если иное не согласовано в протоколе, указанном в пункте 2 статьи 11 настоящего Соглашения, ввода в эксплуатацию в срок до 30 декабря 2019 года и последующей эксплуатации мощностей морского участка 2 и сухопутного участка 2 в полном объеме.

4. Стороны обеспечивают использование в соответствии с

законодательствами своих государств упрощенного порядка пропуска через границы своих государств, включая выдачу разрешений на работу под флагом и разрешений на работу в исключительной экономической зоне и территориальном море Турецкой Республики, для специалистов, материалов, технологий, транспортных средств, судов, устройств, инструментов, запасных частей, предметов снабжения, углеводородов, включая топливо, строительного-монтажной техники и оборудования, необходимых для осуществления проекта.

5. Стороны через свои уполномоченные органы, указанные в пункте 1 статьи 14 настоящего Соглашения, осуществляют регулярный информационный обмен в отношении осуществления проекта и взаимодействие в случае возникновения чрезвычайных обстоятельств, угрожающих осуществлению проекта.

6. Стороны подтверждают, что проект, за исключением сухопутного участка 1, должен соответствовать только всемирно признанным стандартам проектирования (Det Norske Veritas GL, International Organization for Standardization, European Committee for Standardization).

7. Турецкая Сторона обеспечит скорейшую выдачу компетентными органами Турецкой Республики разрешений, необходимых для проведения изысканий на прибрежных участках Турецкой Республики (включая приемный терминал).

Статья 7

1. Стороны прилагают все усилия для обеспечения безопасной и беспрепятственной транспортировки газа по газопроводу "Турецкий поток" на территориях своих государств в соответствии с условиями, предусмотренными в соответствующих соглашениях на транспортировку газа.

2. Организация, указанная в пунктах 1 и 3 статьи 8 настоящего Соглашения, должна быть освобождена от уплаты любых сборов и комиссий или от требований по осуществлению каких-либо платежей, кроме случаев, когда это прямо установлено соответствующим соглашением на транспортировку газа по морскому участку и сухопутному участку 2 через территорию Турецкой Республики. Во избежание сомнений данный пункт не применяется в отношении

платежей компании по сухопутному участку 2, определенных в настоящем Соглашении и (или) протоколе, упомянутом в пункте 2 статьи 11 настоящего Соглашения.

3. Турецкая Сторона должна содействовать выдаче компаниям или приобретению компаниями прав пользования земельными участками, необходимых для осуществления проекта, на справедливых, прозрачных и юридически исполнимых условиях. Такое содействие должно, в частности, включать определение государственного учреждения, уполномоченного управлять процессом приобретения в ускоренном порядке прав пользования земельными участками, а также принятие решения о соответствии проекта общественным интересам для приобретения таких прав.

Статья 8

1. Права на использование 100 процентов мощностей морского участка принадлежат российской уполномоченной организации, указанной в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, и (или) ее аффилированному лицу (лицам).

2. Права на использование 100 процентов мощностей сухопутного участка 1 принадлежат турецкой уполномоченной организации, указанной в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, и (или) ее аффилированному лицу (лицам).

3. Права на использование 100 процентов мощностей сухопутного участка 2 принадлежат российской уполномоченной организации, указанной в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, и (или) ее аффилированному лицу (лицам).

4. Определение условий эксплуатации морского участка, включая вопросы тарифообразования, является исключительной компетенцией компании по морскому участку.

5. Представителям компании по сухопутному участку 1 и компании по сухопутному участку 2 будет предоставлено право доступа без каких-либо ограничений и мониторинга в отношении приемного терминала, с тем чтобы обеспечить его безопасную и надлежащую эксплуатацию и способствовать взаимодействию компании по морскому участку, компании по сухопутному участку 1

и компании по сухопутному участку 2.

6. Определение условий эксплуатации сухопутного участка 2, включая вопросы тарифообразования, является исключительной компетенцией компании по сухопутному участку 2.

7. Функции оператора сухопутного участка 2 осуществляются компанией по сухопутному участку 2.

8. Стороны исходят из того, что российская уполномоченная организация, указанная в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, и (или) ее аффилированное лицо (лица) заключит с компанией по сухопутному участку 2 долгосрочное соглашение на транспортировку газа с условием "транспортируй или плати".

9. Стороны исходят из того, что тариф на услуги по транспортировке газа по сухопутному участку 2 должны обеспечивать разумную норму доходности и возможность привлечения компанией по сухопутному участку 2 финансирования от третьих лиц в случае принятия участниками компании по сухопутному участку 2 такого решения.

10. К компании по морскому участку и компании по сухопутному участку 2 не применяется законодательство Турецкой Республики, регулирующее рынок природного газа, в том числе нормы о тарифном регулировании, доступе третьих лиц и структурном разъединении.

Статья 9

В целях правового и экономического содействия деятельности, связанной с реализацией проекта, за исключением сухопутного участка 1:

а) Стороны подтверждают, что в целях реализации настоящего Соглашения не подлежит налогообложению в государствах Сторон деятельность компании по морскому участку, осуществляемая в исключительных экономических зонах и на континентальных шельфах Турецкой Республики и Российской Федерации в Черном море ;

б) Турецкая Сторона освобождает от налога на добавленную стоимость оказываемые компании по морскому участку консультационные, юридические, бухгалтерские, инженеринговые

услуги, включая инженерно-консультационные услуги, услуги по подготовке строительства и эксплуатации объектов строительства, предпроектные и проектные услуги (подготовка предынвестиционных исследований, проектно-конструкторские разработки и другие подобные услуги);

в) Турецкая Сторона освобождает от налогообложения доходы компании по морскому участку;

г) транспортные и технические средства (включая суда), трубы, любые другие предметы материально-технического назначения (включая оборудование, комплектующие и запасные части) ввозятся на территории государств Сторон по спискам средств и материалов, необходимых для осуществления проекта, за исключением сухопутного участка 1, составленным уполномоченными организациями, указанными в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, на русском и турецком языках.

Указанные товары освобождаются от уплаты таможенных сборов

и налогов в государстве Российской Стороны, а также от таможенных пошлин и налогов в государстве Турецкой Стороны. Освобождение от уплаты таможенных пошлин осуществляется в соответствии с законодательством, применяемым государством Российской Стороны.

Стороны не применяют налоги, таможенные пошлины и сборы, а также иные аналогичные платежи в отношении транспортных и технических средств (включая суда), труб, любых других предметов материально-технического назначения (включая оборудование, комплектующие, запасные части), перемещаемых (используемых) для осуществления проекта, за исключением сухопутного участка 1, в исключительных экономических зонах и на континентальных шельфах Турецкой Республики и Российской Федерации в Черном море.

Каждая из Сторон в соответствии с законодательством своего государства и применимыми международными соглашениями обеспечивает прохождение согласительных процедур по указанному освобождению, если такое согласование необходимо, а также по порядку предоставления таможенных льгот.

Ввозимые на территории государств Сторон по спискам необходимые средства и материалы, указанные в пункте "г"

настоящей статьи, подлежат таможенному оформлению в каждом из государств Сторон в первоочередном порядке;

д) компания по морскому участку и компания по сухопутному участку 2 освобождаются от уплаты налога на имущество (недвижимость) и иных аналогичных налогов в государствах Сторон в отношении имущества, созданного и (или) приобретенного для реализации проекта, за исключением сухопутного участка 1;

е) проценты по долговым обязательствам, непосредственно связанные с осуществлением проекта, за исключением сухопутного участка 1, а также иные доходы, связанные с такими долговыми обязательствами, возникающие в любом из государств Сторон, освобождаются от налогообложения в государстве Стороны, где возникают такие проценты (иные доходы), при условии, что их получатель, имеющий фактическое право на такие проценты (иные доходы), не является лицом с постоянным местопребыванием в государстве этой Стороны.

Указанные проценты, а также иные выплаты, связанные с такими долговыми обязательствами, освобождаются от налога на добавленную стоимость (если применимо) в государствах Сторон;

ж) налогообложение налогом на добавленную стоимость при реализации услуг по транспортировке природного газа по морскому участку производится в Российской Федерации по ставке 0 процентов. В целях применения указанной налоговой ставки территория Российской Федерации признается местом реализации таких услуг.

Порядок применения налоговой ставки 0 процентов при реализации указанных услуг устанавливается национальным законодательством Российской Федерации;

з) Турецкая Сторона освобождает от налога на добавленную стоимость услуги по транспортировке газа (устанавливая ставку налога на добавленную стоимость 0 процентов в отношении таких услуг), а также предоставляет компании по морскому участку и компании по сухопутному участку 2 право на возмещение (возврат, зачет) налога на добавленную стоимость по приобретаемым товарам, работам, услугам в связи с осуществлением проекта, за исключением сухопутного участка 1, устанавливая при этом период возмещения 3 (три) месяца;

и) Турецкая Сторона освобождает от налога у источника

выплаты платежи, связанные с оплатой строительных и ремонтных работ в рамках проекта, за исключением сухопутного участка 1;

к) Турецкая Сторона освобождает от налогообложения прибыль, распределяемую участнику (участникам) компании по морскому участку компанией по морскому участку и участнику (участникам) компании по сухопутному участку 2 компанией по сухопутному участку 2, а также прибыль, переводимую головным офисам компании по морскому участку и компании по сухопутному участку 2 любыми турецкими филиалами компании по морскому участку и компании по сухопутному участку 2 соответственно;

л) Турецкая Сторона предоставляет компании по морскому участку право на перенос убытков на будущее в течение 10 лет;

м) Турецкая Сторона освобождает компанию по морскому участку

и компанию по сухопутному участку 2 от уплаты гербовых сборов в отношении заключаемых компанией по морскому участку и компанией по сухопутному участку 2 договоров в связи с осуществлением проекта, за исключением сухопутного участка 1;

н) без ущерба для пункта 5 статьи 11 настоящего Соглашения, в случае выхода российского участника компании по сухопутному участку 2 из капитала компании по сухопутному участку 2 (согласно пункту 4 статьи 11 настоящего Соглашения) Стороны освобождают российского участника компании по сухопутному участку 2 от любых налогов, которые подлежат уплате в соответствии с законодательством государств Сторон в связи с таким выходом;

о) компания по сухопутному участку 2 должна вести бухгалтерский учет и готовить бухгалтерскую отчетность, рассчитывать свои обязательства по уплате налога на прибыль, а также готовить налоговые декларации по налогу на прибыль исключительно в долларах США. Бухгалтерский учет и бухгалтерская отчетность компании по сухопутному участку 2 в отношении ее деятельности должны соответствовать международным стандартам финансовой отчетности;

п) Турецкая Сторона подтверждает, что товары, приобретаемые исключительно у плательщиков специального налога на потребление компанией по морскому участку и компанией по сухопутному участку 2 в связи со строительством и модификацией морского участка и

сухопутного участка 2, освобождаются от специального налога на потребление, если такой налог применяется.

Статья 10

1. Любые изменения законодательств государств Сторон, которые устанавливают новые налоги, таможенные пошлины и (или) иные платежи или иным образом ухудшают экономическое положение плательщиков налогов, таможенных пошлин и (или) иных платежей, не применяются в отношении компании по морскому участку, компании по сухопутному участку 2 и их участников, для которых режим налогообложения определен в настоящем Соглашении, в отношении их деятельности, связанной с осуществлением морского участка проекта и сухопутного участка 2 проекта.

2. В отношении сухопутного участка 2 Турецкая Сторона должна компенсировать компании по сухопутному участку 2 и ее участникам любые новые затраты и (или) издержки либо рост затрат и (или) издержек, а также любое снижение выручки, возникшие в результате изменения законодательства (кроме изменений законодательств, указанных в пункте 1 настоящей статьи), которое:

носит дискриминационный характер в отношении сухопутного участка 2 или компании по сухопутному участку 2 или ее участников;

вне зависимости от общего применения нарушает положения настоящего Соглашения, и

делает существенные обязательства, установленные настоящим Соглашением, недействительными или невыполнимыми, или оказывает значительное негативное воздействие на реализацию сухопутного участка 2, или оказывает значительное воздействие в виде ухудшения экономического положения компании по сухопутному участку 2 и (или) ее участников.

3. Любые споры между компанией по морскому участку, компанией по сухопутному участку 2 или их участниками, с одной стороны,

и соответствующей Стороной, с другой стороны, возникающие в связи

с настоящей статьей, должны быть инициированы письменным

уведомлением с детальными пояснениями, которое должно быть направлено указанной компанией (компаниями) или их участником (участниками) в адрес соответствующей Стороны. Если спор не может быть разрешен в досудебном порядке в течение 6 месяцев со дня направления указанного письменного уведомления, данный спор должен быть окончательно урегулирован в соответствии с Арбитражным регламентом Международной торговой палаты одним или более арбитрами, назначенными в соответствии с указанным Арбитражным регламентом. Стороны безоговорочно соглашаются передавать данные споры в указанный международный арбитраж.

Статья 11

1. Стороны исходят из того, что газ из Российской Федерации, который поставляется в Турецкую Республику на границе Турецкой Республики с Республикой Болгарией, с даты ввода в эксплуатацию морского участка 1 будет поставляться по морскому участку 1. К дате ввода в эксплуатацию морского участка 1 в контракты поставки природного газа из Российской Федерации в Турецкую Республику на границе Турецкой Республики с Республикой Болгарией должны быть внесены изменения в отношении точки сдачи и соответствующих технических условий для учета параметров морского участка 1 и сухопутного участка 1. Во избежание сомнений указанное изменение точки сдачи и использование морского участка 1 для указанных поставок газа не повлияет на коммерческие условия контрактов поставки газа, указанных в настоящем пункте.

2. Стороны договорились способствовать проведению переговоров в духе добросовестного сотрудничества и подписанию в развитие настоящего Соглашения отдельного протокола между Турецкой Стороной и российской уполномоченной организацией, указанной в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, которая уступит свои права и обязательства по протоколу компании по сухопутному участку 2 с момента ее учреждения. Данный протокол должен устанавливать дополнительные условия в отношении сухопутного участка 2. Стороны договорились, что данный протокол вместе с настоящим Соглашением сформирует правовую основу для сухопутного участка

2. Строительство сухопутного участка 2 возможно при условии подписания указанного протокола.

3. По решению российского участника компании по морскому участку производительность морского участка может быть сокращена за счет отмены реализации морского участка 2, о чем Российская Сторона уведомит Турецкую Сторону.

4. В случае направления Российской Стороной уведомления в адрес Турецкой Стороны в соответствии с пунктом 3 настоящей статьи реализация сухопутного участка 2 должна быть отменена. При этом российский участник компании по сухопутному участку 2 будет иметь право выйти из капитала компании по сухопутному участку 2.

5. В случае если российский участник компании по морскому участку решит отменить реализацию морского участка 2, российская уполномоченная организация, указанная в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, и российский участник компании по сухопутному участку 2, в случае ее учреждения, должны солидарно компенсировать затраты и убытки турецкой уполномоченной организации, указанной в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, на условиях соглашения, которое заключат российский участник компании по сухопутному участку 2, в случае ее учреждения, российская уполномоченная организация, указанная в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, и турецкая уполномоченная организация, указанная в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения.

6. Российской уполномоченной организации, указанной в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, и (или) ее аффилированному лицу (лицам) не потребуется получение каких-либо разрешений, согласований или лицензий для осуществления транзита газа из Российской Федерации в третьи страны по сухопутному участку 2 и морскому участку 2. Не потребуется получение каких-либо разрешений, согласований или лицензий для осуществления российской уполномоченной организацией, указанной в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, и (или) ее аффилированным лицом (лицами) поставок газа из Российской Федерации в Турецкую Республику по морскому участку 1. Во избежание сомнений настоящий пункт не применяется к разрешениям, согласованиям или лицензиям, которые необходимы для осуществления деятельности,

связанной с проектом (за исключением деятельности, указанной выше в настоящем пункте), с импортом газа в Турецкую Республику, а также деятельности российской уполномоченной организации, указанной в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, и (или) ее аффилированного лица (лиц) для экспорта газа из Российской Федерации.

7. Право собственности, в том числе владение, в отношении газа, который будет транспортироваться по морскому участку 1, должно переходить турецкой уполномоченной организации, указанной в пункте 2 статьи 14 настоящего Соглашения, и импортеру (импортерам) газа, поступающего из морского участка 1, в точке соединения морского участка 1 и сухопутного участка 1. Поставленный по морскому участку 1 газ будет считаться импортированным в Турецкую Республику в данной точке для целей таможенного оформления.

Статья 12

1. Споры, возникшие между Сторонами, касающиеся применения и (или) толкования настоящего Соглашения, решаются путем консультаций или переговоров между Сторонами.

2. По предложению одной из Сторон для разрешения споров Сторонами могут проводиться встречи в целях выработки рекомендаций по реализации настоящего Соглашения и разрешению возникших споров.

3. Если спор не урегулирован в течение 6 месяцев со дня начала консультаций и переговоров, он передается на рассмотрение в арбитражный суд *ad hoc* по требованию одной из Сторон.

4. Для каждого конкретного случая арбитражный суд создается следующим образом. Каждая Сторона назначает одного арбитра в течение 2 (двух) месяцев с даты получения требования об арбитражном разбирательстве. Эти два арбитра в течение 2 месяцев с даты их назначения выбирают гражданина третьего государства, который при одобрении обеих Сторон назначается председателем арбитражного суда.

5. Если в течение периодов, указанных в пункте 4 настоящей статьи, не было произведено надлежащих назначений, любая Сторона

имеет право при отсутствии других мер обратиться к председателю Международного суда ООН с просьбой о таких назначениях. Если председатель Международного суда ООН является гражданином государства одной из Сторон или не может по каким-либо иным причинам исполнить требуемую функцию, для производства необходимых назначений приглашается заместитель председателя Международного суда ООН. Если заместитель председателя Международного суда ООН является гражданином государства одной из Сторон или не может по каким-либо иным причинам исполнить требуемую функцию, для производства необходимых назначений приглашается следующий по старшинству член Международного суда ООН, не являющийся гражданином государства любой из Сторон.

6. Арбитражный суд принимает решение большинством голосов. Такое решение является окончательным и обязательным к исполнению для обеих Сторон. Каждая Сторона несет расходы, связанные с деятельностью назначенного ею арбитра и со своим представительством в арбитражном разбирательстве, а расходы, связанные с деятельностью председателя арбитражного суда и оставшиеся расходы Стороны несут в равных долях. При этом арбитражный суд может предусмотреть в своем решении, что одна из Сторон будет нести расходы в большей мере, и такое решение будет обязательным для обеих Сторон. Арбитражный суд самостоятельно определяет процедуру разрешения спора.

7. Заседания арбитражного суда проводятся в г. Женеве (Швейцария), если Стороны не договорились об ином.

8. Арбитражный суд разрешает спор в соответствии с настоящим Соглашением и применимыми принципами и нормами международного права.

9. Стороны договорились, что споры будут рассматриваться на английском языке.

10. Настоящая статья не применяется к спорам по вопросам налогообложения, регулируемым Соглашением между Правительством Турецкой Республики и Правительством Российской Федерации об избежании двойного налогообложения в отношении налогов на доходы от 15 декабря 1997 года.

Статья 13

Российский участник компании по морскому участку и российский участник компании по сухопутному участку 2 считаются инвесторами, а их инвестиции считаются инвестициями для целей Соглашения между Правительством Турецкой Республики и Правительством Российской Федерации о поощрении и взаимной защите капиталовложений от 15 декабря 1997 года.

Статья 14

1. Уполномоченными органами по реализации настоящего Соглашения являются:

от Турецкой Стороны - Министерство энергетики и природных ресурсов Турецкой Республики;

от Российской Стороны - Министерство энергетики Российской Федерации .

2. Уполномоченными организациями по реализации настоящего Соглашения являются:

от Турецкой Стороны - "БОТАШ" (турецкая уполномоченная организация);

от Российской Стороны - публичное акционерное общество "Газпром" (российская уполномоченная организация).

3. В случае изменения своих уполномоченных органов и (или) уполномоченных организаций Стороны незамедлительно уведомляют об этом друг друга в письменной форме по дипломатическим каналам.

Статья 15

1. Настоящее Соглашение вступает в силу после получения Сторонами последнего уведомления в письменной форме по дипломатическим каналам о выполнении Сторонами внутренних юридических процедур, необходимых для его вступления в силу, и действует в течение первоначального срока в 30 лет. Стороны приложат усилия к тому, чтобы такие внутренние юридические процедуры были завершены в возможно короткий срок. С момента вступления настоящего Соглашения в силу положения статей 6, 9 и 10

настоящего Соглашения будут применяться с даты его подписания.

2. По окончании первоначального срока настоящее Соглашение будет автоматически продлеваться на последующие 5-летние периоды, если ни одна из Сторон не уведомит другую Сторону не позднее 9 месяцев до истечения соответствующего срока о своем намерении прекратить его действие. Такое уведомление передается в письменной форме по дипломатическим каналам.

3. Если настоящим Соглашением устанавливаются иные правила, чем предусмотренные законодательствами государств Сторон, применяются правила настоящего Соглашения.

4. Каждая из Сторон обязуется выполнять без задержки любое решение, принятое в результате арбитражного разбирательства, проведенного в соответствии со статьями 10, 12 и 13 настоящего Соглашения в отношении проекта. Каждая из Сторон гарантирует исполнение на своей территории таких арбитражных решений и связанных с ними обеспечительных мер.

5. Настоящее Соглашение может быть изменено с письменного согласия Сторон.

6. Прекращение действия настоящего Соглашения не затрагивает выполнения обязательств, предусмотренных контрактами, заключенными в рамках настоящего Соглашения в период его действия, если данными контрактами не предусмотрено иное.

Совершено 10 октября 2016 года в г. Стамбуле в двух экземплярах, каждый на турецком, русском и английском языках, причем все тексты имеют одинаковую силу.

В случае возникновения разногласий при толковании положений настоящего Соглашения преимущество имеет текст на английском языке.

**За Правительство
Турецкой Республики**

**За Правительство
Российской Федерации**

AGREEMENT

between the Government of the Republic of Turkey and the Government of the Russian Federation concerning the TurkStream Gas Pipeline Project

The Government of the Republic of Turkey and the Government of the Russian Federation, hereinafter referred to as the Parties,

in conformity with the principles of equitable and mutually beneficial cooperation aimed at expanding trade and economic relations between the two countries,

on the basis of the Treaty on the Principles of Relations between the Republic of Turkey and the Russian Federation dated May 25, 1992,

taking into account the Agreement between the Government of the Republic of Turkey and the Government of the Russian Federation for the avoidance of double taxation with respect to taxes on income dated December 15, 1997, and the Agreement between the Government of the Republic of Turkey and the Government of the Russian Federation on the promotion and reciprocal protection of investments dated December 15, 1997,

taking into account the Joint Declaration between the Republic of Turkey and the Russian Federation on deepening friendship and multidimensional partnership dated December 6, 2004, and the Joint Declaration between the Republic of Turkey and the Russian Federation on progress towards a new stage in relations and further deepening of friendship and multidimensional partnership dated February 13, 2009,

seeking to further enhance comprehensive economic partnership and strategic cooperation between the Republic of Turkey and the Russian Federation, as well as to strengthen cooperation in the energy sector between the Parties and provide for energy security by diversifying the routes of supply of Russian natural gas,

confirming that the supply of gas from the Russian Federation to the Republic of Turkey works towards energy security,

supporting the construction of a new gas pipeline system running from the Russian Federation across the Black Sea and further across the territory of the Republic of Turkey, in order to supply natural gas from the Russian Federation to the Republic of Turkey and other countries,

seeking to create favorable conditions for the design, construction and operation of the said gas pipeline system in the Black Sea area and in the onshore territories of the Republic of Turkey and the Russian Federation, and to transport natural gas using the same,

recognizing the successful cooperation between the Parties in the construction and operation of the Blue Stream gas pipeline running from the Russian Federation across the Black Sea to the Republic of Turkey,

hereby agree as follows:

Article 1

For the purposes of this Agreement, the terms below shall have the following meanings:

“TurkStream gas pipeline” means a new gas pipeline system with a maximum technical design capacity of 31,5 billion cubic meters per annum for two lines with technical design capacity of 15,75 billion cubic meters per annum per each line, running from the Russian Federation (from the Russkaya compressor station in the Krasnodar Region of the Russian Federation) across the Black Sea to the receiving terminal on the coast of the Republic of Turkey and further across the territory of the Republic of Turkey up to the border of the Republic of Turkey with its neighboring countries, constructed in order to supply natural gas from the Russian Federation to the Republic of Turkey, as well as to ensure transit of Russian gas across the Republic of Turkey into the countries bordering the Republic of Turkey, with the offshore section 1, the offshore section 2, the onshore section 1 and the onshore section 2;

“offshore section 1” means a section of the TurkStream gas pipeline constructed for the purpose of delivering natural gas from the Russian Federation to the Republic of Turkey with a route running across the Black Sea from the coast of the Russian Federation up to the first weld after the exit side fencing downstream of the receiving terminal;

“offshore section 2” means a section of the TurkStream gas pipeline constructed to ensure transit of natural gas via the onshore section 2 located in the territory of the Republic of Turkey to the neighboring countries of the Republic of Turkey with a route running across the Black Sea from the coast of the Russian Federation up to the first weld after the exit side fencing downstream of the receiving terminal;

“offshore section” means, jointly, the offshore section 1 and the offshore section 2 including the respective parts of the receiving terminal;

“receiving terminal” means facility on the Black Sea coast of the Republic of Turkey for the offshore section operation and isolation, gas conditioning, which comprises of the following sections:

the offshore pipeline section consisting of the offshore pipeline control, isolation and emergency shutdown functionality, the offshore pipeline pigging/cleaning system and the offshore pipeline operational metering;

the gas conditioning section consisting of manifolding, gas filtering, gas conditioning (temperature control, pressure control) and downstream pressure protection system;

“onshore section 1” means a section of the TurkStream gas pipeline constructed for the purpose of delivering natural gas from the offshore section 1 from the Russian Federation to the Republic of Turkey with a route running from the first weld after the exit side fencing downstream of the receiving terminal and further across the Republic of Turkey up to the connection thereof with the existing gas transmission system of the Republic of Turkey;

“onshore section 2” means a section of the TurkStream gas pipeline

constructed to ensure transit of natural gas from the offshore section 2 across the Republic of Turkey to the neighboring countries of the Republic of Turkey with a route running from the first weld after the exit side fencing downstream of the receiving terminal and further across the Republic of Turkey up to the border of the Republic of Turkey with its neighboring countries;

“onshore section” means, jointly, the onshore section 1 and the onshore section 2 including the gas metering station;

“offshore section company” means a legal entity established or to be established by PJSC Gazprom and/or its affiliate(s) in order to design, construct, operate and own the offshore section, registered at a place determined by the Russian participant, mentioned in paragraph 1 of Article 4 of this Agreement, upon incorporation thereof;

“onshore section 1 company” means a legal entity which will design, construct, operate and own the onshore section 1, to be authorized by the Republic of Turkey;

“onshore section 2 company” means a legal entity to be established in order to design, construct, operate and own the onshore section 2, to be registered at a place agreed by and between its participants, appointed in accordance with paragraph 5 of Article 4 of this Agreement, upon incorporation thereof;

“companies” means, jointly, the offshore section company, the onshore section 2 company and the onshore section 1 company;

“participant of the onshore section 2 company” means a legal entity owning a share in the charter capital of the onshore section 2 company;

“participant of the offshore section company” means a legal entity owning a share in the charter capital of the offshore section company;

“companies’ participants” means, jointly, participant(s) of the offshore section company and participants of the onshore section 2 company;

“pre-investment studies” means studies with a view to determine the technical, environmental, economic and financial, legal and operational feasibility of the construction of the TurkStream gas pipeline;

“project” means the activities with respect to the TurkStream gas pipeline carried out by the companies, companies’ participants and contractors of the companies, including engineering surveys, technical studies, assessments, pre-construction works, design, construction, obtaining of titles to land plots, commissioning, equipment installation, funding, insurance, ownership, operation, provision of natural gas transmission services, commercial activities, repair, diagnostic inspection and survey, maintenance, replacement, modernization, protection, capacity increase or decrease, construction of pipeline branches, safety assurance, decommissioning, staffing, servicing, procurement of equipment, plants, facilities and materials, support thereof, implementation of contracts related to the preservation, maintenance, repair, operation and modernization, and other actions with respect to the TurkStream gas pipeline;

“best endeavors” means taking by the relevant Party of all lawful steps in such Party’s power which a prudent and determined party would have taken

under the circumstances.

Article 2

1. The Parties approve the implementation of the project in accordance with this Agreement and shall cooperate to provide necessary favorable and non-discriminatory conditions for the implementation of the project, in particular refrain from imposing project specific discriminatory measures, and shall take any other necessary steps conducive thereto and provided by this Agreement.

2. The Parties shall assist the companies and the companies' participants in implementing the project in accordance with this Agreement.

Article 3

1. Any infrastructure related to the project, production and other facilities, and property created and/or acquired by the companies or the companies' participants in the normal course of business within the framework of the project shall be owned by the corresponding companies and/or the companies' participants.

2. The property specified in paragraph 1 of this Article 3 shall not be expropriated, nationalized or subjected to any measures entailing consequences equivalent to expropriation or nationalization.

Article 4

1. The Turkish participant of the onshore section 1 company (Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. and/or its affiliate(s)) shall have one hundred (100) per cent share in its charter capital.

The participants of the onshore section 2 company shall, upon the establishment thereof, have the following shares in its charter capital:

the Turkish participant – fifty (50) per cent;

the Russian participant – fifty (50) per cent.

The Russian participant of the offshore section company (PJSC Gazprom and/or its affiliate(s)) shall, upon the establishment thereof, have one hundred (100) per cent in its charter capital.

2. Prior to the establishment of the companies, all expenditures related to the project agreed by the companies' participants, including those associated with the establishment of the companies, shall be borne by the companies' participants pro rata to their shares in the charter capital of the companies.

3. Following the establishment of the companies, each of the companies' participants shall independently secure funding for the relevant company's activities, pro rata to its share in the charter capital of the companies. If so decided jointly by its participants, the onshore section 2 company and, if so decided by its Russian participant, the offshore section company may raise third-party funding.

4. If so decided jointly by its participants, the onshore section 2

company and, if so decided by its Russian participant, the offshore section company may attract new participants, which shall entail the redistribution of shares in the charter capital of the companies mentioned in this paragraph 4 of this Article.

5. The Russian authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, appoints the Russian participant of the onshore section 2 company. The Turkish designated authority, mentioned in paragraph 1 of Article 14 of this Agreement, appoints the Turkish participant of the onshore section 2 company.

6. If the Russian participant of the onshore section 2 company at the establishment of the onshore section 2 company is different than PJSC Gazprom and/or its affiliate(s), such Russian participant shall be subject to a written approval of the Turkish designated authority, mentioned in paragraph 1 of Article 14 of this Agreement.

7. If the Turkish participant of the onshore section 2 company at the establishment of the onshore section 2 company is different than Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. and/or its affiliate(s), such Turkish participant shall be subject to a written approval of the Russian designated authority, mentioned in paragraph 1 of Article 14 of this Agreement.

Article 5

1. The onshore section 1 shall be constructed with the sole purpose of receiving gas from the offshore section 1 and transmission of gas across the Republic of Turkey up to the connection point with the existing gas transmission system of the Republic of Turkey and shall have the technical design capacity of 15,75 billion cubic meters of gas per annum. If transmission capacity of the onshore section 1 exceeds its stated technical design capacity, then the offshore section company, the onshore section 1 company and their participants shall jointly agree on whether to use such excess capacity and principles of utilization of such excess capacity.

2. In case the decision to use the excess capacity mentioned in paragraph 1 of this Article 5 is made, the offshore section company shall, on a timely basis, make necessary investments related to the offshore section 1 and the onshore section 1 company shall, on a timely basis, make necessary investments related to the onshore section 1.

3. The onshore section 2 shall be constructed with the sole purpose of receiving gas from the offshore section 2 and transmission of gas from the offshore section 2 to the border of the Republic of Turkey with its neighboring countries and shall have the technical design capacity of 15,75 billion cubic meters per annum. If transmission capacity of the onshore section 2 exceeds its stated technical design capacity, then the offshore section company, the onshore section 2 company and their participants shall jointly agree on whether to use such excess capacity and principles of utilization of such excess capacity.

4. In case the decision to use the excess capacity mentioned in

paragraph 3 of this Article 5 is made, the offshore section company shall, on a timely basis, make necessary investments related to the offshore section 2 and the onshore section 2 company shall, on a timely basis, make necessary investments related to the onshore section 2.

5. The specific parameters of the offshore section, including the geographic position of its exit point on the coast of the Republic of Turkey, shall be determined on the basis of the results of the pre-investment studies.

6. The specific parameters of the onshore section 2, including the geographic position of its exit point at the border of the Republic of Turkey with its neighboring countries, shall be determined on the basis of the results of the pre-investment studies.

7. The Russian Party through the Russian authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, shall ensure the timely construction of the offshore section 1 and the Turkish Party through the Turkish authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, shall ensure timely construction of the onshore section 1 in order to achieve timely connection of the offshore section 1 with the existing gas transmission system of the Republic of Turkey.

8. The designated authorities, mentioned in paragraph 1 of Article 14 of this Agreement, and the authorized organizations, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, shall ensure proper coordination between the companies in order to achieve timely connection between and commissioning of the respective offshore and onshore sections as set out in paragraph 3 of Article 6 of this Agreement.

9. In order to ensure proper and safe operation of the TurkStream gas pipeline and for the uninterrupted flow of natural gas through the TurkStream gas pipeline, the companies shall take all necessary actions, including maintenance, for the respective part(s) of the TurkStream gas pipeline.

Article 6

1. The Parties shall provide all necessary conditions for unhindered implementation of the project and shall render assistance in obtaining all permits, approvals and licenses to implement the project separately for the offshore section, the onshore section 1 and the onshore section 2.

2. The Parties shall use their best endeavors to streamline the procedure of and shorten the time for obtaining permits and licenses required for the implementation of the project.

3. The Parties shall, on a timely basis, provide the companies with all permits, approvals and licenses, provided that the companies make relevant applications duly and timely, required for the following:

a) commissioning of all capacities of the offshore section 1 and the onshore section 1 before December 30, 2019, and further operation thereof;

b) unless otherwise agreed in the protocol referred to in paragraph 2 of Article 11 of this Agreement, commissioning of all capacities of the offshore

section 2 and the onshore section 2 before December 30, 2019, and further operation thereof.

4. The Parties shall ensure the use of simplified procedures, as permitted by their national laws, to obtain cross-border access within their countries, including flag dispensation permits and permits to work in the exclusive economic zone and territorial sea of the Republic of Turkey, for personnel, materials, know-how, vehicles, vessels, devices, tools, spare parts, articles of supply, hydrocarbons (including fuel), and construction and installation machinery and equipment required for implementing the project.

5. The Parties shall, acting through their designated authorities, mentioned in paragraph 1 of Article 14 of this Agreement, ensure regular exchange of information with respect to implementation of the project and cooperation in the event of *force majeure* that may jeopardize such implementation.

6. The Parties confirm that the project, except for the onshore section 1, shall comply only with the internationally recognized standards for project design (Det Norske Veritas GL, International Organization for Standardization, European Committee for Standardization).

7. The Turkish Party shall ensure issuance, within the shortest possible period, of permits by the competent Turkish authorities required to conduct surveys within the coastal section of the Republic of Turkey (including the receiving terminal).

Article 7

1. The Parties shall use their best endeavors to ensure safe and unrestricted transmission of gas via the TurkStream gas pipeline across the territories of their respective countries, on terms and conditions provided for by the relevant gas transportation contracts.

2. Organization mentioned in paragraphs 1 and 3 of Article 8 of this Agreement shall be free of any fees, charges or requirement for payment of any kind, save as expressly set out in the relevant gas transportation contract, in respect of the passage of gas via the offshore section and the onshore section 2 across the territory of the Republic of Turkey. For the avoidance of doubt, this paragraph shall not apply to the onshore section 2 company's payments set out in this Agreement and/or the protocol referred to in paragraph 2 of Article 11 of this Agreement.

3. The Turkish Party shall facilitate grant to or acquisition by the companies of rights to use land plots required for the implementation of the project, on fair, transparent and legally enforceable conditions. Such facilitation shall in particular include appointment of a state entity empowered to manage the process of acquisition of rights to use land plots in an accelerated manner, as well as issuance of a public interest decision for acquisition of such land rights.

Article 8

1. The right to use one hundred (100) per cent of the offshore section capacity is vested in the Russian authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, and/or its affiliate(s).

2. The right to use one hundred (100) per cent of the onshore section 1 capacity is vested in the Turkish authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, and/or its affiliate(s).

3. The right to use one hundred (100) per cent of the onshore section 2 capacity is vested in Russian authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, and/or its affiliate(s).

4. The terms of operation for the offshore section, including tariff setting, shall fall within the exclusive competence of the offshore section company.

5. Representatives of the onshore company 1 and the onshore company 2 shall be granted, without any restriction, right of access to and monitor of the receiving terminal in order to ensure its safe and proper operation and facilitate interaction between the offshore section company, the onshore section 1 company and the onshore section 2 company.

6. The terms of operation for the onshore section 2, including tariff setting, shall fall within the exclusive competence of the onshore section 2 company.

7. The onshore section 2 company shall act as the onshore section 2 operator.

8. The Parties proceed on the basis that the Russian authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, and/or its affiliate(s) and the onshore section 2 company shall enter into a long-term gas transportation contract containing a ship-or-pay condition.

9. The Parties proceed on the basis that the tariff for gas transmission services within the onshore section 2 shall ensure a reasonable rate of return and an opportunity to raise third-party funding for the onshore section 2 if the participants of the onshore section 2 company so decide.

10. The offshore section company and the onshore section 2 company shall not be subject to the laws of the Republic of Turkey governing the natural gas market, including the requirements to tariff regulation, third party access and unbundling.

Article 9

For the purpose of legal and economic assistance to operations connected with the implementation of the project, excluding the onshore section 1:

a) The Parties confirm that for the purpose of implementing this Agreement, activity of the offshore section company performed within the exclusive economic zones and on the continental shelves of the Republic of Turkey and the Russian Federation in the Black Sea shall not be taxable;

b) The Turkish Party shall exempt from the value-added tax the consultancy, legal, accounting and engineering services, including engineering

consultancy services, pre-construction services and construction facility operation services, preliminary design services and design services (pre-investment studies, design and engineering, and any other similar services), rendered to the offshore section company;

c) The Turkish Party shall exempt the offshore section company from income taxation;

d) Transportation vehicles and technical facilities (including vessels), pipes, any other material and technical resources (including equipment, components, and spare parts) enter the territories of the countries of the Parties based on the lists of facilities and materials required for the implementation of the project, excluding the onshore section 1, and prepared by the authorized organizations, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, in the Turkish and Russian languages;

The above mentioned goods shall be exempt from taxes and customs fees in the country of the Russian Party and shall be exempt from taxes and customs duties in the country of the Turkish Party. The exemption from customs duties shall be granted in accordance with the legislation applicable by the country of the Russian Party;

The Parties do not apply taxes, customs duties and levies, as well as other such payments, to transportation vehicles and technical facilities (including vessels), pipes and any other material and technical resources (including equipment, components, and spare parts) transferred (utilized), imported or exported for the implementation of the project, excluding the onshore section 1, within the exclusive economic zones and on the continental shelves of the Republic of Turkey and the Russian Federation in the Black Sea;

Each of the Parties in accordance with the legislation of its country and the applicable international agreements shall ensure the fulfillment of approval procedures for the aforementioned exemption, should there be a requirement for such approval, as well as for the procedure of granting customs exemptions;

The required equipment and materials entering the countries of the Parties pursuant to the lists and specified in paragraph d) of this Article 9 shall be given priority for customs clearance in the countries of the Parties;

e) The offshore section company and the onshore section 2 company shall be exempt from payment of property (real estate) tax and any other similar taxes in the countries of the Parties with respect to the property created and/or acquired for the implementation of the project, excluding the onshore section 1;

f) If debt obligations are directly related to the implementation of the project, excluding the onshore section 1, interest on such debt obligations, as well as other income related to such debt obligations, arising in the country of any Party, shall be exempt from taxation in the country of the respective Party in which such interest (other income) arises, provided that the beneficial owner of such interest (other income) is not a tax resident in the country of such Party;

Such interest, as well as other income related to such debt obligations, shall be exempt from value-added tax (if applicable) in the countries of the

Parties;

g) Natural gas transportation services rendered within the offshore section shall be taxed in the Russian Federation at a null (0) value-added tax rate. For the purposes of application of the said tax rate, the territory of the Russian Federation is considered the place of supply of such services. The procedure for the application of a null (0) tax rate to the aforementioned services shall be established in the national legislation of the Russian Federation;

h) The Turkish Party shall exempt gas transportation services from the value-added tax (by setting a null (0) tax rate for such services) and grant the offshore section company and the onshore section 2 company the right to refund/reimburse/set off the value-added tax paid on the goods/works/services acquired in connection with the implementation of the project, excluding the onshore section 1, in which case the period of refund shall be three (3) months;

i) The Turkish Party shall grant income or corporate withholding tax exemption to payments for the construction and repair works performed in connection with the implementation of the project, excluding the onshore section 1;

j) The Turkish party shall exempt from taxes the profit remitted to the offshore section company participant(s) and the onshore section 2 company participant(s) by the offshore section company and by the onshore section 2 company respectively, as well as profit remitted to the offshore section company and the onshore section 2 company head offices by any Turkish branch of the offshore section company and the onshore section 2 company respectively;

k) The Turkish Party shall grant the offshore section company the right to carry forward losses for a period of ten (10) years;

l) The Turkish Party shall exempt the offshore section company and the onshore section 2 company from the stamp tax with respect to contracts to be made by the offshore section company and the onshore section 2 company in connection with the implementation of the project, excluding the onshore section 1;

m) Without prejudice to the provisions of paragraph 5 of Article 11 of this Agreement, if the Russian participant of the onshore section 2 company terminates its participation in the charter capital of the onshore section 2 company (pursuant to paragraph 4 of Article 11 of this Agreement), the Parties shall exempt the Russian participant of the onshore section 2 company from any taxes payable in such cases in accordance with the legislation applicable in the countries of the Parties;

n) The onshore section 2 company shall keep and maintain its books and records, calculate its corporate income tax liability and prepare its corporate income tax returns exclusively in US Dollars. The onshore section 2 company's books and records with respect of its activity shall be maintained in accordance with the International Financial Reporting Standards;

o) The Turkish Party confirms that goods acquired by the offshore section company and the onshore section 2 company exclusively from the special

consumption tax payers regarding construction and modification of the offshore section and the onshore section 2 shall be exempt from the special consumption tax, if applicable.

Article 10

1. Any change of law of the countries of the Parties, that establish new taxes, customs duties and/or other charges, or otherwise worsen the economic standing of payers of taxes, customs duties and/or other charges, shall not apply to the offshore section company, the onshore section 2 company and their participants, for which the tax regime is established by this Agreement, in respect of their activities that relate to the offshore section and the onshore section 2 of the project.

2. In respect of the onshore section 2, the Turkish Party shall compensate the onshore section 2 company and its participants any new or increased cost or expense and any reduction of revenue resulting from an event of change of law (other than change of law referred to in paragraph 1 of this Article 10) which:

is discriminatory towards the onshore section 2 or the onshore section 2 company or its participants,

whether or not of general application, infringes provisions of this Agreement, and

renders material obligations under this Agreement void or unenforceable or has material adverse effect on implementation of the onshore section 2 or has the material effect of worsening the economic standing of the onshore section 2 company and/or its participants.

3. Any dispute between the offshore section company, the onshore section 2 company or their participants, on the one side, and the respective Party, on the other side, arising out of this Article 10 shall be subject to written notification with detailed comments, which shall be sent by the said company(ies) or its(their) participant(s) to the respective Party. In case the dispute cannot be resolved in an amicable manner within the period of six (6) months from the date of written notification, such dispute shall be finally settled under the Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce by one or more arbitrators appointed in accordance with the said Rules. The Parties hereby irrevocably consent to the submission of such disputes to the above mentioned international arbitration.

Article 11

1. The Parties proceed on the basis that natural gas from the Russian Federation delivered to the Republic of Turkey at the border of the Republic of Turkey with the Republic of Bulgaria shall be delivered via the offshore section 1 upon the commissioning of the offshore section 1. By the date of the commissioning of the offshore section 1, the contracts for the supply of natural gas from the Russian Federation to the Republic of Turkey at the border of the Republic of Turkey with the Republic of Bulgaria shall be amended with regard

to the delivery point and respective technical terms in order to take into account the parameters of the offshore section 1 and onshore section 1. For the avoidance of doubt, the above change of the delivery point and usage of the offshore section 1 for such supplies shall not affect the commercial conditions of the contracts for the supply of natural gas mentioned in this paragraph 1 of Article 11.

2. The Parties agree to facilitate good faith negotiations and conclusion of a separate protocol, in furtherance of this Agreement, between the Turkish Party and the Russian authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, which shall assign its rights and obligations under the protocol to the onshore section 2 company upon its establishment. Such protocol shall set out additional terms and conditions in respect of the onshore section 2. The Parties agree that such protocol together with this Agreement shall form a legal basis for the onshore section 2. Construction of the onshore section 2 is subject to the execution of such protocol.

3. The Russian participant of the offshore section company may decide to reduce the capacity of the offshore section by canceling the offshore section 2 of the project, whereof the Russian Party shall notify the Turkish Party.

4. Upon the notification by the Russian Party addressed to the Turkish Party in accordance with paragraph 3 of Article 11 of this Agreement, the onshore section 2 of the project shall be cancelled. The Russian participant of the onshore section 2 company has the right to terminate its participation in the charter capital of the onshore section 2 company.

5. In case the Russian participant of the offshore section company decides to cancel the offshore section 2 of the project, the Russian authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, and the Russian participant of the onshore section 2 company, if established, shall jointly and severally compensate costs and damages of the Turkish authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, under an agreement to be concluded between the Russian participant of the onshore section 2 company, if established, the Russian authorized organization and the Turkish authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement.

6. The Russian authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, and/or its affiliate(s) will not be required to obtain any permits, approvals or licenses to transit natural gas from the Russian Federation to third countries through the onshore section 2 and the offshore section 2. No permits, approvals or licenses shall be required for the Russian authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, and/or its affiliate(s) for the delivery of natural gas through the offshore section 1 from the Russian Federation to the Republic of Turkey. For the avoidance of doubt, this paragraph 6 of Article 11 shall not cover the permits, approvals or licenses required for the activities in relation to the project (other than mentioned above in this paragraph 6 of Article 11), for the import of natural gas to the Republic of Turkey and for the Russian authorized organization,

mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, and/or its affiliate(s) to export gas from the Russian Federation.

7. The title and possession of the gas that will be transported through the offshore section 1 shall pass to the Turkish authorized organization, mentioned in paragraph 2 of Article 14 of this Agreement, and importer(s) at the connection point of the offshore section 1 with the onshore section 1. The delivered natural gas through the offshore section 1 shall be deemed as imported to the Republic of Turkey at such point for the purpose of customs clearance.

Article 12

1. Any disputes arising between the Parties with respect to the application and/or the interpretation of this Agreement shall be resolved by consultations or negotiations between the Parties.

2. As proposed by either Party to resolve disputes, the Parties may hold meetings to work out recommendations as to the implementation of this Agreement and to the settlement of disputes.

3. If any dispute cannot be resolved within six (6) months from the date of commencement of any such consultations and negotiations, it shall, at the request of either Party, be referred to an *ad hoc* arbitration court.

4. Such arbitration court shall be set up for each particular case in accordance with the following procedure. Each Party shall appoint one arbitrator within two (2) months from the date of receipt of the notice of arbitration. Within two (2) months from the date of appointment, the so appointed arbitrators shall elect a citizen of a third country who, if approved by both Parties, shall act as the chairman of the arbitration court.

5. If any arbitrators to be appointed under paragraph 4 of this Article 12 have not been appointed in due course, either Party may, unless any other actions have been taken, request the President of the United Nations International Court of Justice to make the relevant appointments. If the President of the United Nations International Court of Justice is a citizen of the country of one of the Parties or cannot perform the requested function for any other reason, the Vice-President of the United Nations International Court of Justice shall be requested to make the relevant appointments. If the Vice-President of the United Nations International Court of Justice is a citizen of the country of one of the Parties or cannot perform the requested function for any other reason, the member of the United Nations International Court of Justice that is next in seniority and is not a citizen of the country of any of the Parties shall be requested to make the relevant appointments.

6. The arbitration court shall make an award by a majority of votes. Any such award shall be final and binding upon the both Parties. Each Party shall bear the costs related to the activities of the member of the arbitration court it has appointed and to the representation of its interests in the arbitration proceedings, and the costs related to the activities of the chairman of the arbitration court and the remaining costs shall be borne by the Parties equally. The arbitration court,

however, may state in its award that one of the Parties shall bear a higher share of costs, and such award shall be binding upon both Parties. The arbitration court shall establish the procedure of the arbitration proceedings independently.

7. The seat of the arbitration court shall be in Geneva, Switzerland, unless the Parties agree otherwise.

8. The arbitration court shall resolve disputes in accordance with this Agreement and the applicable provisions and principles of the international law.

9. The Parties agree that the arbitration proceedings shall be held in English.

10. This Article 12 shall not apply to disputes on taxation matters governed by the Agreement between the Government of the Republic of Turkey and the Government of the Russian Federation for the avoidance of double taxation with respect to taxes on income dated December 15, 1997.

Article 13

The Russian participant of the offshore section company and the Russian participant of the onshore section 2 company are considered as investors and their investments are considered as investments within the context of the Agreement between the Government of the Republic of Turkey and the Government of the Russian Federation on the promotion and reciprocal protection of investments dated December 15, 1997.

Article 14

1. The designated authorities for the implementation of this Agreement shall be as follows:

for the Turkish Party - Ministry of Energy and Natural Resources of the Republic of Turkey;

for the Russian Party - Ministry of Energy of the Russian Federation.

2. The authorized organizations for the implementation of this Agreement shall be as follows:

for the Turkish Party - Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. (the Turkish authorized organization);

for the Russian Party - PJSC Gazprom (the Russian authorized organization).

3. In the event of alteration of their designated authorities and/or authorized organizations, the Parties shall immediately notify each other thereof in writing through the diplomatic channels.

Article 15

1. This Agreement shall enter into force following the receipt of the last written notification by the Parties through the diplomatic channels of the completion by the Parties of their respective internal legal procedures required for entry into force of this Agreement and shall remain in force for the initial

period of thirty (30) years. The Parties shall make efforts to complete the above mentioned internal legal procedures within the shortest possible period. Upon the entry into force of this Agreement, the provisions of Articles 6, 9 and 10 of this Agreement shall apply as of the date of its signing.

2. Upon the expiration of this initial period, this Agreement shall be automatically extended for subsequent five (5) year periods, unless one of the Parties notifies the other Party of its intention to terminate this Agreement not later than nine (9) months prior to the expiration of the relevant period. Such written notification shall be forwarded through the diplomatic channels.

3. Where this Agreement establishes the rules other than those provided for by the national legislation of the countries of the Parties, the rules established by this Agreement shall apply.

4. Each of the Parties undertakes to abide without delay by any award made as a result of arbitration proceedings held in accordance with Articles 10, 12 and 13 of this Agreement with respect to the project. Each of the Parties guarantees abidance in its territory by such arbitration awards and any related interim measures.

5. The provisions of this Agreement may be amended by written consent of the Parties.

6. Termination of this Agreement shall not affect the performance of the obligations under the contracts signed within the framework of this Agreement in its duration period unless otherwise agreed in those contracts.

Done on October 10, 2016 in İstanbul in two original counterparts, each in the Turkish, Russian and English languages, all texts being equally authentic. In case of any divergence in interpretation of the provisions of this Agreement, the English text shall prevail.

**For the Government of
the Republic of Turkey**

**For the Government of
the Russian Federation**

**Berat ALBAYRAK
Minister of Energy and
Natural Resources**

**Alexander Valentinovich NOVAK
Minister of Energy**